

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมิน โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของ โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี ครั้งนี้ ผู้ประเมิน ได้นำเอาแนวความคิดทฤษฎีต่าง ๆ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการอ่าน และการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
3. การดำเนินงาน โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของ โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี
4. ความพึงพอใจ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ

การประเมิน มีผู้ให้ความหมายของการประเมิน ไว้ดังนี้

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2554: 73) กล่าวว่า การประเมินไว้ว่า หมายถึง กระบวนการให้ได้มาซึ่งความจริงในเชิงคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

พิชญ์ พงษ์ศรี (2560: 4) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สคริฟเวน (Seriven, 1967: 21) กล่าวว่า การประเมินเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูล และการกำหนดเกณฑ์ประกอบในการประเมิน เป้าหมายสำคัญของการประเมิน คือ การตัดสินคุณค่าให้กับกิจกรรมใด ๆ ที่ต้องการประเมิน

สเตก (Stake, 1967: 22) กล่าวว่า การประเมินเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง เพื่อนำมาจัดให้เป็นระเบียบ และมีความหมายในการประเมิน

ไทเลอร์ (Tyler, 1969: 20) กล่าวว่า การประเมินเป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่เรียน สามารถกระทำ ได้จริงหลังจากที่ได้จัดการเรียนการสอนแล้วกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งได้กำหนดขึ้นไว้ก่อน ที่จะจัดการเรียนการสอนนั้น ๆ

อัลคิน (Alkin, 1969: 14) กล่าวว่า การประเมิน คือ กระบวนการคัดเลือก ประมวลข้อมูลและการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอต่อผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือเพื่อกำหนดทางเลือกในการทำกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ

โปรวัส (Provus, 1971: 18) กล่าวว่า การประเมิน คือ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและการค้นหาช่องว่างระหว่างภาวะที่เป็นจริงกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อใช้ภาวะดังกล่าวนี้เป็นตัวชี้หรือระบุข้อบกพร่องของกิจกรรม หรือโครงการใด

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971: 17) กล่าวว่า การประเมิน คือ กระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อมูลที่จัดเก็บมานานแล้วนั้น มาจัดทำให้เกิดเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจต่อไป

ครอนบาค (Cronbach, 1980: 20) กล่าวว่า การประเมินเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมทางการศึกษา เช่น การจัดวางแผนแจกจ่ายสื่อการศึกษา ระดับประเทศ การวางแผนการสอนของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ๆ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินเป็นการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลายเพื่อทำการวัดหรือการประมาณค่าอย่างมีระบบว่าการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้หรือไม่ เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจว่าควรดำเนินงานต่อหรือไม่ รวมทั้งเป็นการตัดสินใจคุณค่าหรือจำนวนของบางสิ่งบางอย่างโดยใช้เกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

โครงการ มีผู้ให้ความหมายของโครงการ ไว้ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552: 23) ได้ให้ความหมายของโครงการไว้ว่า โครงการคือหน่วยของแผนงานหรือกลุ่มของกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน เพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ มีลักษณะเด่นชัด มีระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดที่แน่นอน และมักจะเป็นงานพิเศษที่ต่างไปจากงานประจำ โครงการจะประกอบด้วย งาน และกิจกรรม

เชาว์ อินใย (2553: 1) ได้ให้ความหมายของโครงการไว้ว่า โครงการเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของแผนงาน ซึ่งประกอบด้วย ชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ มีการกำหนดทรัพยากรในการดำเนินงาน ระยะเวลาดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน โดยออกแบบมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ

สุวิมล ติรกานันท์ (2560: 17) ได้ให้ความหมายโครงการไว้ว่า โครงการคือแผนย่อยที่เป็นแผนปฏิบัติการ และถูกจัดทำขึ้นในลักษณะเป็นรูปธรรม มีความชัดเจนในระดับที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า โครงการเป็นแผนงานหรือส่วนของแผนงานที่เป็นหน่วยเล็กที่สุดของแผนในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแผนงานที่ได้ระบุไว้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินโครงการเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถจำแนกจุดเด่น และจุดด้อยของโครงการ เพื่อประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ ในมิติด้านอื่น ๆ ทั้งด้านการปรับปรุง แก้ไข เพื่อดำเนินโครงการต่อไป ด้านประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินโครงการ หรือจะตัดสินใจยุติโครงการในเชิงระบบ (System Model) ประเมินผลความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ นั้น เน้นความสำเร็จของงาน (Outputs) ที่ออกมาต้องสอดคล้อง และตอบสนองต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสูงสุด (Ultimate Goal) ของโครงการนั้น ๆ

1.2 ประเภทของการประเมินโครงการ

การประเมินเป็นสิ่งที่ทำควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ ตั้งแต่การเลือกโครงการ การวางแผน การดำเนินโครงการ การดำเนินงานโครงการ และการประเมินผลโครงการ ซึ่งการประเมินจะมีความแตกต่างกันตามช่วงเวลาของการประเมิน ซึ่งมีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงประเภทของการประเมินโครงการ ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552: 38-41) ได้ชี้ให้เห็นถึงประเภทของการประเมินว่ามีอยู่ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ การประเมินเพื่อการปรับปรุง บางครั้งเรียกว่าการประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) และการประเมินเพื่อสรุปผล เรียกว่าการประเมินรวมสรุป (Summative Evaluation)

2. แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การประเมินโดยยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal-Based evaluation) เป็นการประเมินที่ทำบรรลุของโครงการหรือไม่ โดยทราบก่อนประเมินว่าโครงการนี้มีวัตถุประสงค์อะไรบ้าง และการประเมินที่อิสระไม่ยึดวัตถุประสงค์ของโครงการ (Goal-Free evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยไม่ทราบวัตถุประสงค์ของโครงการนี้มีอะไรบ้าง

3. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ประเมินก่อนเริ่มโครงการ (Pre-evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผน การดำเนินโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการในการนำโครงการไปปฏิบัติ คุณภาพของโครงการ รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การประเมินก่อนเริ่มโครงการมีความเชื่อบนพื้นฐานที่ว่า ถ้าตัวโครงการนั้นได้รับการประเมินว่ามีความเหมาะสม สมเหตุสมผล มีความจำเป็น คุณภาพดี ความเป็นไปได้ โอกาสที่โครงการจะประสบความสำเร็จก็ย่อมสูง

3.2 การประเมินในระหว่างการดำเนินการ (Implementation Evaluation or Process Evaluation) เป็นการประเมินการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงการปฏิบัติงาน

เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใดจุดเด่น จุดด้อย มีปัญหา และอุปสรรคอะไรบ้าง การประเมินกระบวนการดำเนินการโครงการนั้น พยายามตอบคำถามว่าทำไมจึงเกิด ปัญหา อุปสรรค หรือไม่เกิดปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินโครงการ ถ้าเกิดปัญหาจะได้ดำเนินการปรับปรุง การดำเนินโครงการโดยตรง

3.3 การประเมินหลังการดำเนินการเป็นการประเมินเพื่อตอบคำถามว่าโครงการ ประสบผลสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลจากโครงการจะบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ผลการดำเนินงานคุ้มค่าหรือไม่ การประเมินในลักษณะนี้จะเป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้น โดยเทียบกับ วัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยแบ่งการประเมินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

3.3.1 ประเมินทันทีที่สิ้นสุดโครงการ

3.3.2 การติดตามผลต่อมา โดยเฉพาะการประเมินผลกระทบของโครงการที่ต้องอาศัย การทิ้งช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 1-2 ปี เป็นต้นไป ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้ประเมินไว้ตั้งแต่ การดำเนินงานโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ อาจเรียกรูปแบบการประเมินลักษณะนี้ว่าการประเมินผลสรุป

รัตน์ บัวสนธิ์ (2552: 105-145) กล่าวถึงประเภทของการประเมินโครงการที่เป็นแนวทางใหม่ ได้แก่

1. การประเมินแบบตอบสนอง (Responsive Evaluation)
2. การประเมินแบบผสมผสาน (Mixed-approach of Evaluation)
3. การประเมินแบบอิงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินแบบมีส่วนร่วม (Stakeholders Base and Participatory Evaluation)
4. การประเมินแบบเสริมพลังอำนาจ (Empowerment Evaluation)
5. การประเมินแบบสร้างสรรค์ (Constructivist Evaluation)
6. การประเมินอภิมาน (Meta Evaluation)

เชาว์ อินไชย (2553 : 15) จำแนกประเภทของการประเมินโครงการไว้หลายประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามผู้ประเมิน แบ่งได้ 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยผู้ประเมินภายใน (Internal Evaluator Evaluation) การประเมินแบบนี้ ผู้ประเมินเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือปฏิบัติงานกับสิ่งที่จะประเมิน ข้อดีก็คือ เป็นผู้เกี่ยวข้อง จึงทราบและเข้าใจสิ่งที่ประเมินเป็นอย่างดี ข้อเสียก็คือ เมื่อเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องจึงอาจมีความลำเอียง เกิดขึ้น

1.2 การประเมินโดยผู้ประเมินภายนอก (External Evaluator Evaluation) การประเมินแบบนี้ ผู้ประเมินไม่ได้เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องหรือไม่ได้ปฏิบัติงานกับสิ่งที่จะประเมิน ข้อดีก็คือ มีความเป็นกลางในการประเมิน แต่มีข้อเสียคือไม่เข้าใจ ไม่ทราบรายละเอียดของสิ่งที่จะประเมินดีพอ และเนื่องจากเป็นบุคคลภายนอก อาจจะไม่ได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานประเมิน

2. แบ่งตามมิติการประเมิน แบ่งได้ 4 ประเภท ดังนี้

2.1 การประเมินตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ การประเมินความก้าวหน้า การประเมินผลสรุป และการประเมินเพื่อการพัฒนา

2.2 การประเมินตามข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณ คุณภาพ และแบบผสม

2.3 การประเมินตามวิธีการประเมิน ได้แก่ การประเมินเชิงธรรมชาติและเชิงทดลอง

2.4 การประเมินตามจุดเน้นที่ประเมิน ได้แก่ การประเมินกระบวนการ ผลลัพธ์ ผลกระทบ การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายกับผลตอบแทน และการวิเคราะห์ต้นทุนกับประสิทธิผล

สุวิมล ตรีภานันท์ (2560: 9-10) ได้อธิบายถึงประเภทของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. Needs Assessment หมายถึง การประเมินความต้องการขององค์กรหรือกลุ่มสังคม เพื่อนำมาทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใด ๆ เป็นการประเมินก่อนเริ่มทำแผนหรือทำโครงการ

2. Feasibility Study หมายถึง การประเมินเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของทางเลือก เพื่อนำมาจัดทำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการใด ๆ นิยมประเมินใน 6 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง ด้านบริหาร ด้านเทคนิค ด้านสิ่งแวดล้อม

3. Context Evaluation หมายถึง การประเมินบริบทของโครงการว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ประกอบด้วยความเป็นของโครงการ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ความเหมาะสมของโครงการต่อกลุ่มเป้าหมาย และความเหมาะสมต่อพื้นที่ดำเนินโครงการ

4. Input Evaluation หมายถึง การประเมินความพร้อมของสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกนำมาเข้าร่วมในการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ แนวทางการจัดการ

5. Process Evaluation หมายถึง การประเมินการปฏิบัติงานตามนโยบาย แผนงานหรือโครงการว่ามีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด มีปัญหา อุปสรรคอย่างไรบ้าง

6. Monitoring หมายถึง การกำกับติดตามงาน เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายแผนงาน หรือโครงการที่วางไว้หรือไม่

7. Formative Evaluation หมายถึง การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ เมื่อดำเนินโครงการไปได้ระยะหนึ่ง เพื่อนำผลไปใช้แก้ไขปรับปรุงโครงการ

8. Product Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่ได้จากโครงการว่าเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่เพียงใด

9. Summative Evaluation หมายถึง การประเมินผลสรุปของโครงการ หลังจากการสิ้นสุดการดำเนินโครงการนั้น เพื่อนำผลไปประกอบการตัดสินใจว่าควรปรับปรุงแก้ไข สานต่อ หรือยุติโครงการ

10. Outcome Evaluation หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งหมด ทั้งที่คาดหวังและที่ไม่ได้คาดหวัง

11. Follow-up Study หมายถึง การติดตามผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ เมื่อโครงการสิ้นสุดไปแล้ว จะมีการติดตามผลเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความคงอยู่ ความก้าวหน้า และการพัฒนา อันเป็นผลมาจากการได้รับโครงการที่กำหนด

12. Meta-Evaluation หมายถึง การประเมิน โครงการเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการประเมิน นิยมใช้ประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) และประเมินผลที่เกิดขึ้น (Outcome Evaluation)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินโครงการมีหลายประเภทด้วยกัน ซึ่งแต่ละประเภทมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการประเมินแตกต่างกันไป บางประเภทต้องอาศัยช่วงเวลาในการประเมิน เช่น ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการ บางประเภทมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์อื่น เช่น การติดตามผลที่เกิดขึ้น การประเมินเพื่อตรวจสอบการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากโครงการทั้งหมด

1.3 รูปแบบการประเมินโครงการ

รูปแบบการประเมินโครงการมีหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินในแต่ละโครงการ

รัตนะ บัวสนธ์ (2552: 24) แบ่งรูปแบบการประเมินมีลักษณะหรือธรรมชาติที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1. รูปแบบไม่ใช่งของจริง รูปแบบเป็นตัวแทนของความคิดที่มีลักษณะเป็นนามธรรม เช่น หลักการ มโนทัศน์ หรือตัวแปร ที่ได้รับการถ่ายทอด หรือถอดออกมาให้มีลักษณะเป็นรูปธรรม เพื่อต่อการสร้างความเข้าใจ ดังนั้น รูปแบบจึงเป็นภาพร่างที่ยังไม่สมบูรณ์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

2. รูปแบบ และทฤษฎีมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่รูปแบบ คือ ภาพย่อ หรือถอดออกมาจากทฤษฎีหรือกล่าวได้ว่ารูปแบบ คือ การแปลงทฤษฎีที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสูงมาสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีลักษณะเป็นรูปธรรมมากกว่า

3. รูปแบบมีลักษณะที่จะสามารถนำมาใช้เพื่อถ่ายทอดสร้างความเข้าใจในทฤษฎีหรือความคิดที่เป็นนามธรรม เช่น อาจจะใช้รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ การจะใช้รูปแบบลักษณะใดขึ้นอยู่กับความนิยมในวงวิชาชีพนั้น เช่น ในทางวิศวกรรมศาสตร์อาจจะใช้รูปแบบเชิงรูปภาพ (Iconic Model) ในขณะที่ทางสังคมศาสตร์นิยมใช้รูปแบบเชิงบรรยาย แต่ในทางคณิตศาสตร์มักจะใช้รูปแบบเชิงฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์ ทำนองนี้ เป็นต้น

สมคิด พรหมชัย (2552: 42) ได้รวบรวมแนวคิดของนักวิชาการทางด้านการประเมินที่เสนอกรอบความคิดให้นักประเมินได้เลือกใช้มีอยู่หลายแบบ ซึ่งรูปแบบการประเมิน โดยทั่วไปนิยมแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลัก โดยดูว่าผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) ครอนบาค (Cronbach) และเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgemental Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศสำหรับกำหนด และวินิจฉัยคุณค่าโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของ สเตก (Stake) สคริฟเวน (Scriven) และ โพรวัส (Provus)

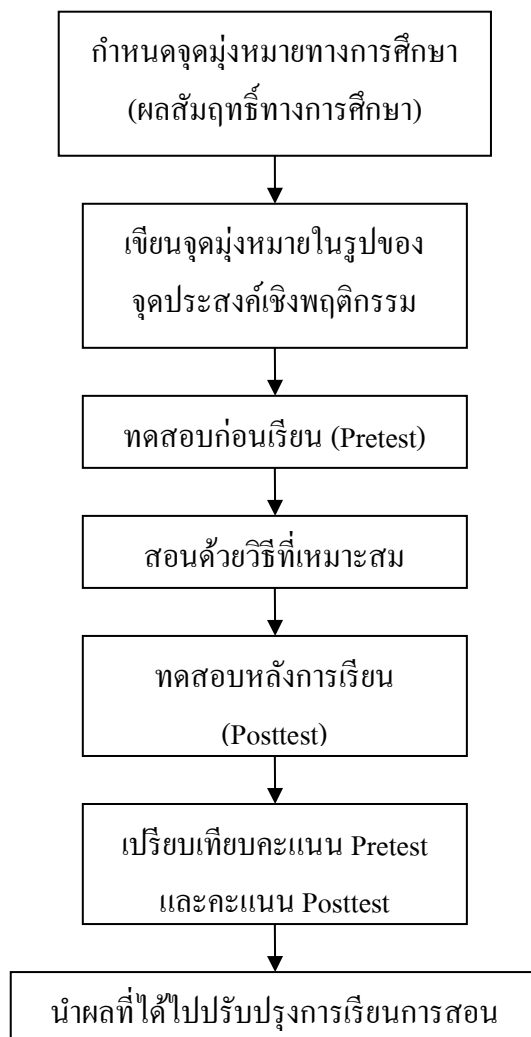
3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารต่าง ๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่ รูปแบบการประเมินของเวลช์ (Welch) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และอัลคิน (Alkin)

พิสนุ พงศ์ศรี (2560: 81-89) กล่าวว่า ในทางปฏิบัติรูปแบบการประเมินที่มีอิทธิพล และได้รับความนิยมนำมาใช้กันมากมี 4 รูปแบบ คือ รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายของไทเลอร์ (Tyler) รูปแบบสนองความต้องการของสเตก (Stake) รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจแบบชิปป์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และรูปแบบการประเมินประสิทธิผลการอบรมของเคิร์กแพททริก (Kirkpatrick)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบจะมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการประเมินแต่ละโครงการ ผู้ประเมินจะต้องเลือกใช้รูปแบบการประเมินที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะของโครงการที่จะทำการประเมิน ซึ่งผู้ประเมินขอเสนอรายละเอียดของรูปแบบการประเมินแต่ละรูปแบบที่สำคัญ และใช้กันมากในการประเมินตามลำดับ ดังนี้

1.3.1 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler)

รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) เป็นรูปแบบที่ยึดจุดประสงค์เป็นหลัก (Gold-Based Model) เป็นกระบวนการประเมินของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ 3 อย่าง คือ จุดประสงค์ ประสพการณ์เรียนรู้ และผลการเรียน ไทเลอร์ ได้พัฒนาแบบจำลองนี้ขึ้นมาในปี ค.ศ.1942 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการประเมินผลทางการศึกษา มุ่งเน้นที่การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เป็นผลมาจากการเรียนการสอนในโรงเรียน มีขั้นตอนดังนี้ (สุวิมล ตรีภานันท์, 2560: 42-43)

แผนภาพที่ 1 แสดงแบบจำลองการประเมินของไทเลอร์ (Tyler)

ที่มา: สุวิมล ติรกานันท์ (2560: 42-43)

จากแผนภาพที่ 1 การประเมินตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler) จะเห็นว่าเป็นการยึดความสำเร็จของผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสิน โดยอาศัยการวัดพฤติกรรมก่อนเรียน และหลังเรียน และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าว่าความสำเร็จจะระดับใดจึงถือว่าประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การประเมินในลักษณะนี้จึงเป็นแบบการประเมินผลสรุปมากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า

1.3.2 รูปแบบการประเมินของสเตก (Stake)

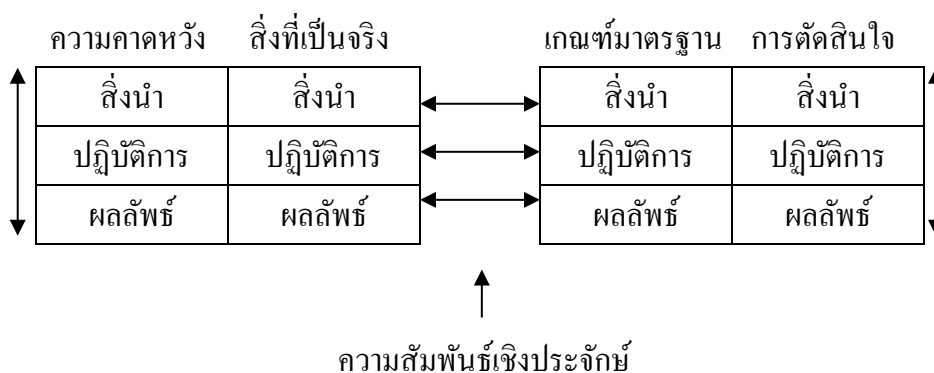
สเตก (Stake, 1967: 45) ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง การบรรยาย และตัดสินคุณค่าโปรแกรมการศึกษา และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินไว้ว่าผู้ประเมินจะต้องทำการบรรยายให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของโครงการ ทั้งนี้เป็นภาพที่คาดหวังของโครงการ และภาพที่เป็นจริงของโครงการ ซึ่งภาพรวมในส่วนนี้ Stake เรียกว่า ส่วนการบรรยายหรือเมตริกซ์การบรรยายของโครงการ

หลังจากนั้น จึงทำการตัดสินใจให้คุณค่าของโครงการ โดยนำเสนอทั้งนี้เป็นเกณฑ์มาตรฐานหรือเมตริกซ์ การตัดสินใจคุณค่าของโครงการ

ทั้งเมตริกซ์การบรรยายและเมตริกซ์การตัดสินใจคุณค่าของโครงการประกอบด้วยส่วนย่อย 3 ส่วน คือ สิ่งนำ (Antecedence) ปฏิบัติการ (Transactions) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของโครงการ

ในการประเมินผลโครงการนั้นจะพิจารณาทั้งความสอดคล้องสัมพันธ์กันของส่วนต่าง ๆ ทั้งสามส่วนในด้านแนวตั้งของเมตริกซ์ทั้ง 2 ซึ่งเป็นการประเมินที่เรียกว่า ประเมินความสอดคล้องสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Logical Relations Evaluation) และการประเมินตามแนวนอนของเมตริกซ์ทั้งสอง ซึ่งเป็นการประเมินที่เรียกว่า ประเมินความสอดคล้องสัมพันธ์เชิงประจักษ์ (Empirical Relations Evaluation)

แผนภาพที่ 2 แสดงโมเดลการประเมินของสเตก (Stake)
ที่มา: สุวิมล ศิริกานันท์ (2560: 43)

จากแผนภาพที่ 2 ตามรูปแบบการประเมินโครงการของสเตก (Stake) มีสิ่งที่จะต้องอธิบาย ดังนี้

ในด้านซ้ายมือส่วนที่เป็นเมตริกซ์การบรรยาย เป็นส่วนของการเขียนบรรยายภาพรวมทั้งหมดของโครงการ ซึ่งประกอบด้วยความคาดหวังและสิ่งที่เป็นอย่างจริงของโครงการ

คำว่า ความคาดหวังของโครงการ (Program Intents) คือ สิ่งที่ควรจะมี หรือควรจะเป็นเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ของโครงการ

ในขณะที่ สิ่งที่เป็นอย่างจริงของโครงการ (Program Actual) คือ สิ่งที่ควรจะมี หรือควรจะเป็นเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของโครงการ

ในด้านขวามือส่วนที่เป็นเมตริกซ์การตัดสินใจคุณค่า เป็นส่วนที่บอกถึงการตัดสินใจหรือการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย เกณฑ์มาตรฐานในการตัดสินใจ (หรือการตัดสินใจ)

เกณฑ์มาตรฐาน (Standard Criteria) คือ สิ่งที่ใช้สำหรับกำหนดคุณค่า ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (ในที่นี้ คือ สิ่งที่ใช้กำหนดคุณค่าของโครงการ) ซึ่งโดยทั่ว ๆ ไปจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ เกณฑ์มาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Standard Criteria) และเกณฑ์มาตรฐานสัมพัทธ์ (Relative Standard Criteria)

การตัดสินใจ (Judgment) คือ การให้คุณค่า (Value) ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ทั้งเมตริกซ์การบรรยาย และเมตริกซ์การตัดสินใจคุณค่าของโครงการ ประกอบด้วยส่วนย่อย ๆ ได้แก่

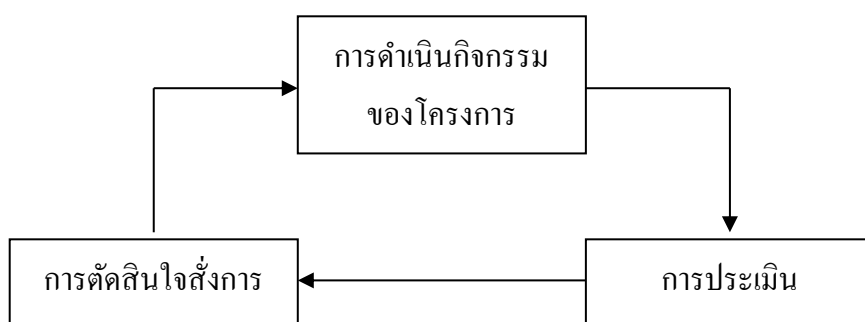
ปฏิบัติการ (Transactions) หมายถึง การจัดกิจกรรมหรือการดำเนินงานต่าง ๆ ของโครงการ
ผลลัพธ์ (Outcomes) หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรม หรือการดำเนินงานโครงการ
การประเมินผลโครงการตามรูปแบบของสเตก (Stake) นี้จะทำการประเมินทั้งแนวตั้ง และแนวนอน ทั้งสองของเมตริกซ์ กล่าวคือ การทำการประเมินในแนวตั้งของทั้งสองเมตริกซ์ ก็เป็นการพิจารณาความสอดคล้องกัน หรือความสมเหตุสมผล (Reasonable) ของส่วนประกอบย่อย ๆ ตามส่วน ของเมตริกซ์ นั่นเอง ว่าเขียนขึ้นสอดคล้องหรือไม่ ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นสัมพันธ์ต่อเนื่องกันเพียงใด เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันหากทำการประเมินในแนวนอนของทั้ง 2 สิ่งที่เกิดขึ้นจริงเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

1.3.3 รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (CIPP)

เขาวดี ราชชัยกุล วิทยุศาสตร์ (2559: 56-62) ได้กล่าวถึง รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ไว้ว่า ในปี ค.ศ.1971 สตัฟเฟิลบีมและคณะ เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินชื่อว่า “Educational Evaluation and Decision Making” เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในวงการศึกษาของไทย เพราะได้ให้แนวคิด วิธีการวัดและประเมินผลการศึกษาที่น่าสนใจและทันสมัย สตัฟเฟิลบีมเขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมิน และรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน โดยกล่าวว่าการประเมิน คือ กระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่จัดเก็บ ได้นั้นนำมาจัดทำเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอ สำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจต่อไป จากแนวคิดนี้ทำให้มีลักษณะแบ่งแยกบทบาท ของการทำงาน ระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหา และนำผลการประเมินที่ได้ นั้น ไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อดำเนินกิจกรรม

สตัฟเฟิลบีมได้จัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลโครงการ โดยเริ่มกำหนดขอบเขต โครงสร้างของจุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่ต้องการประเมินผล พร้อมคณะกรรมการ อีกหลาย ๆ คน เรียกว่าการประเมินผลจุดมุ่งหมาย และสภาพแวดล้อมของโครงการที่เรียกว่า Context Evaluation ได้กำหนดในส่วนที่เรียกว่าการลงทุนเพื่อการจัดการศึกษาที่เรียกว่า Input Evaluation ได้กำหนด วิธีการประเมินผลเชิงกระบวนการที่เรียกว่า Process Evaluation และได้กำหนดวิธีการประเมินผลลัพธ์ หรือผลผลิตที่เรียกว่า Product Evaluation ได้ใช้ชื่ออักษรย่อว่า CIPP Model เรียกเป็นภาษาไทยว่า ซิปป์ โมเดล กล่าวถึงความสำคัญโดยย่อไว้ดังนี้ (เขาวดี อินโย, 2553: 126)

C เป็นขั้นตอนในการพัฒนาจุดมุ่งหมายของโครงการ
 I เป็นขั้นตอนการกำหนดการจัดการต่าง ๆ เป็นเรื่องของสิ่งที่ลงทุนเตรียมการก่อน
 P เป็นขั้นตอนจะให้ข้อเสนอแนะที่เป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการ
 P เป็นขั้นตอนจะช่วยให้การตัดสินใจขั้นสุดท้ายครบวงจรการประเมิน แบบย้อนกลับ
 โมเดล CIPP ให้ประโยชน์ต่อการประเมินผลเป็นขบวนการ มิใช่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
 คำว่าขบวนการนี้มีความหมายรวม 3 ประการ คือ การให้รายละเอียดอย่างมีระบบ การได้รับข้อมูล
 การให้ความรู้ข่าวสารทั้งหมด โมเดลพื้นฐานของสตฟเฟิลบีม สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 แสดงโมเดลพื้นฐานของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam)

ที่มา: ยาวดี ราชชัยกุล วิทยุศาสตร์ (2559: 58)

การประเมินตามโมเดลของสตฟเฟิลบีม สามารถสรุปการประเมิน 3 ขั้นตอน คือ
 ขั้นที่ 1 กำหนดหรือระบุ และบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ ขั้นที่ 2 จัดเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นที่ 3 วิเคราะห์
 และจัดสารสนเทศเพื่อนำเสนอฝ่ายบริหาร

การประเมินตามโมเดลชิปปี้ สตฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971: 17) ได้แบ่งการประเมิน
 ออกเป็น 4 ด้าน คือ

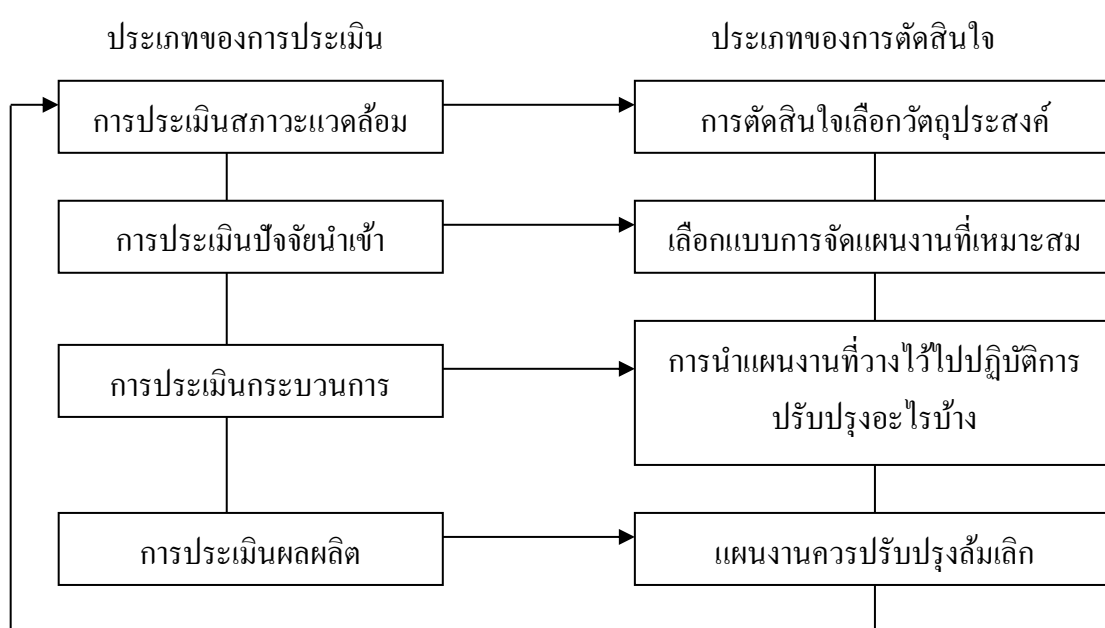
1. การประเมินบริบท หรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) หมายถึง
 การประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่
 ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทาง
 ของสังคมการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน รวมทั้งนโยบายของหน่วยงานระดับบน
 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับ
 ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ไม่ว่าจะเป็นกำลังคน งบประมาณ แหล่งเงินทุนสนับสนุน
 วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือ และวัสดุครุภัณฑ์ เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึง

ความเหมาะสม เพียงพอของทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการ รวมทั้งความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่ ตลอดจนเทคโนโลยี และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ หรือมีอุปสรรคใดเกิดขึ้น ส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องนั้น ๆ หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ ตลอดจนเป็นการบันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการมีความสำเร็จประการใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยการใช้เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้นเป็นตัวบ่งชี้ ระดับความสำเร็จ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนทุกขั้นตอน

แผนภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิปป์ (CIPP)
ที่มา: เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2559: 61)

จากแผนภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในแบบจำลองซิปป์ (CIPP) การประเมินด้านสภาพแวดล้อมซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ การประเมินปัจจัยนำเข้าเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ

การประเมินกระบวนการเป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุม การดำเนินการของโครงการ การประเมินผลผลิตช่วยในการตัดสินใจ และดูผลสำเร็จของโครงการ

พิสนุ ฟองศรี (2560: 84-86) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมิน CIPP ไว้ว่า รูปแบบการประเมิน CIPP แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับพัฒนาการของการดำเนินโครงการ 3 ระยะ ดังนี้

1. การประเมินก่อนเริ่มดำเนินงาน การประเมินในช่วงนี้จะเป็นการประเมินเพื่อการวางแผนอันเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานจัดทำสิ่งต่าง ๆ อาจเป็นโครงการ กิจกรรม หลักสูตร ซึ่งจะทำการประเมินใน 2 ส่วน คือ

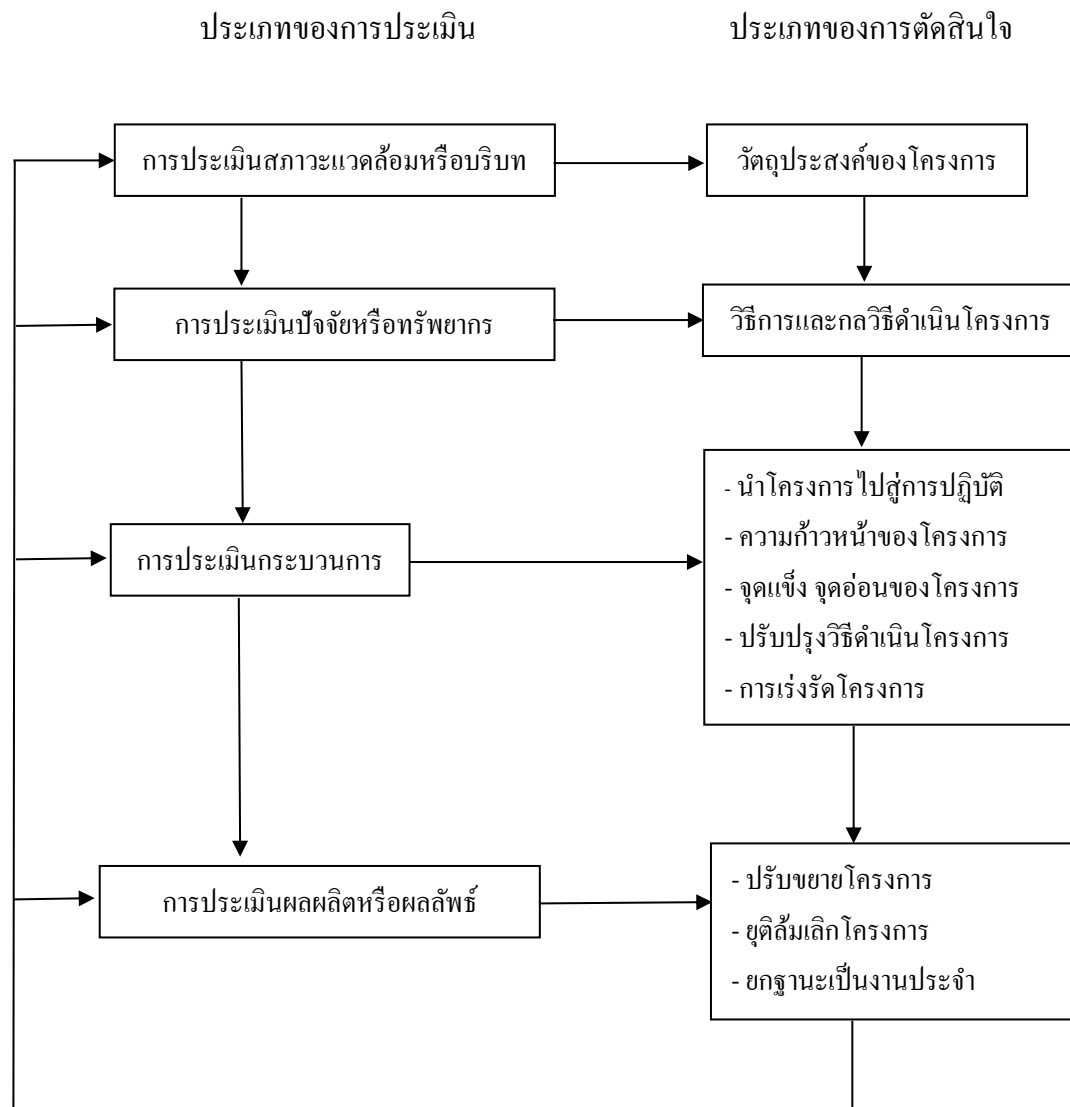
1.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินบริบท เป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดการดำเนินงาน โดยประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น วิธีการประเมินจะใช้การบรรยาย และเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวัง บริบทของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ที่คาดหวังกับสิ่งที่ป็นจริง รวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของความไม่สอดคล้องระหว่างความเป็นจริง และสิ่งที่คาดหวังดังกล่าว

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงกลยุทธ์และกระบวนการดำเนินงานที่เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

การประเมินในข้อ 1.1 และ 1.2 นำไปสู่การวางแผน ซึ่งควรมีการวิเคราะห์ความเหมาะสมของสิ่งที่จะดำเนินการ โดยพิจารณาความสอดคล้อง ความสมบูรณ์ ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมของการบริหาร ผลกระทบ และความเป็นธรรม ความเป็นไปได้ทั้งด้านแผนงาน แผนเงิน และแผนกำลังคน ฯลฯ

2. การประเมินระหว่างดำเนินโครงการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการ เป็นการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนได้ เพื่อจัดหาสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันทั่วทั้ง การประเมินขั้นตอนนี้ จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

3. การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตของโครงการ เพื่อจะตอบคำถามให้ได้ว่าการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คู่คุณค่าหรือไม่ การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ จะพิจารณาผลลัพธ์ผลกระทบของโครงการทุก ๆ ด้าน ซึ่งมักใช้เทคนิคการติดตาม

แผนภาพที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของประเภทการประเมินและประเภทของการตัดสินใจ

ตามรูปแบบซิปป์ CIPP

ที่มา: เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2559: 63)

จากแผนภาพที่ 5 แสดงสรุปสาระความสัมพันธ์ของการประเมินผลและประเภทของการตัดสินใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การประเมินสถานะแวดล้อม หรือบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินโครงการ ที่เกี่ยวกับนโยบาย ปรัชญา เป้าหมาย แรงกดดันทางเศรษฐกิจ และสังคม ความต้องการของบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแรงกดดันทางการเมือง สารสนเทศที่ได้ใช้ประกอบการตัดสินใจ เกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ/ กิจกรรมที่เหมาะสมต่อไป

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า หรือทรัพยากร (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ เช่น บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เป็นต้น เป็นการประเมินเพื่อมุ่งเน้นว่ามีปัจจัยพร้อมมูลที่จะดำเนินการหรือไม่ แผนหรือโครงการที่เสนอเหมาะสมหรือไม่ ควรปรับปรุงตรงไหน สารสนเทศที่ใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง เพื่อวางแผนการจัดโปรแกรมหรือแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินผลขณะดำเนินงานหรือประเมินในเชิงความก้าวหน้า หรือประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการในวงจรการบริหารโครงการ ศึกษาปัญหา อุปสรรค จุดเด่น และจุดด้อย เป็นการประเมินเพื่อหาสาเหตุการประเมินเป็นระยะ ๆ เพื่อส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายของโครงการนั่นเอง สารสนเทศที่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ การควบคุม หรือปรับปรุง แก้ไข วิธีการต่าง ๆ ให้เหมาะสมทันทั่วทั้ง ขณะทำงานที่กำลังดำเนินอยู่

4) การประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลหลังจากดำเนินงานสิ้นสุดลง ซึ่งประกอบการประเมินผลลัพธ์ (Output Evaluation) โดยพิจารณาจากปริมาณ และคุณภาพของผลผลิต เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการ การนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน อีกส่วนหนึ่ง คือผลกระทบ (Impact) สารสนเทศที่ได้นำมาตัดสินคุณค่าของผลผลิตของโครงการ ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ เพื่อที่จะตัดสินใจว่าจะคงไว้ ปรับปรุงให้ดีขึ้น หรือล้มเลิกโครงการ

การประยุกต์ใช้การประเมินเพื่อการตัดสินใจตามแบบจำลอง CIPP มาใช้ในการประเมินโครงการ ผู้รับผิดชอบโครงการจะต้องดำเนินการประเมินโครงการอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการตัดสินใจ ปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การประเมินผลงานเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารโครงการ โดยดำเนินการดังนี้

1) ประเมินก่อนเริ่มโครงการ ผู้ปฏิบัติงานควรทำการประเมินสถานะแวดล้อม และปัจจัยเบื้องต้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์ของโครงการ ตรวจสอบความเหมาะสม ความสมเหตุสมผลของการวางแผนดำเนินโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการที่จะนำไปปฏิบัติ คุณภาพของโครงการ รวมทั้งตรวจสอบโอกาสที่โครงการนั้นจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายการประเมินเพื่อตัดสินใจ หรือหาข้อมูลสรุปสำหรับการตัดสินใจเลือกโครงการ บางครั้งเรียกว่า “การวิเคราะห์โครงการ” ในขั้นนี้เน้นพิจารณาใน 3 เรื่องใหญ่ คือ

1.1) ความเหมาะสมของโครงการที่จะดำเนินการประเมิน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความจำเป็นของโครงการ ศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ ความพร้อมทางการบริหารโครงการ ความพร้อมในการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร โดยเฉพาะความเป็นไปได้ทางการเงิน กำลังคน วัสดุ และการจัดการ

1.2) การวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการดำเนินโครงการ

1.3) การศึกษาและคาดหวังถึงผลประโยชน์ หรือสิ่งที่อาจตามมาจากการดำเนินโครงการนั้น ทั้งในระยะเริ่มโครงการ และในขณะดำเนินโครงการ

2) การประเมินในระหว่างการดำเนินงาน เป็นการดำเนินงานเมื่อนำโครงการที่วางแผนไว้ไปปฏิบัติ โดยผู้รับผิดชอบโครงการควรศึกษาจุดเด่น จุดด้อยการดำเนินงาน เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหา และอุปสรรคอะไรบ้าง อะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาอุปสรรคนั้น มีวิธีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขอย่างไร จะดำเนินการปรับปรุง แก้ไขได้ทันท่วงที

3) การประเมินหลังการดำเนินงาน เป็นการประเมินที่ผู้รับผิดชอบโครงการต้องตอบคำถามที่ว่าโครงการประสบความสำเร็จตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลจากโครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ ผลการดำเนินงานคุ้มค่าหรือไม่ เกิดผลกระทบอะไรกับโครงการบ้าง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจว่าควรดำเนินโครงการนี้ต่อไป หรือปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น หรือล้มเลิกโครงการนี้

1.4 ขั้นตอนการประเมินโครงการ

มีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงขั้นตอนการประเมินโครงการไว้ดังนี้

สมคิด พรหมจ้อย (2552: 102) ในการประเมินโครงการซึ่งถือเป็นการวิจัยรูปแบบหนึ่ง มีกระบวนการดำเนินการประเมิน ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประเมินอะไร: การวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน
2. ทำไมจึงต้องประเมิน: หลักการและเหตุผลของการประเมิน
3. ประเมินเพื่ออะไร: กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน
4. มีแนวคิดทฤษฎีอะไรบ้าง: ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการประเมิน
5. จะประเมินได้อย่างไร: การออกแบบการประเมิน
  - 5.1 กำหนดรูปแบบการประเมิน
  - 5.2 กำหนดประเภทของตัวแปร หรือข้อมูลหรือตัวชี้วัด
  - 5.3 กำหนดแหล่งข้อมูล/ ผู้ให้ข้อมูล
  - 5.4 กำหนดเครื่องมือ/ วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 5.5 กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล
  - 5.6 กำหนดเกณฑ์การประเมิน
6. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน มีอะไรบ้าง: เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
7. จะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการใด: การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. จะสรุปข้อมูลให้มีความหมายได้อย่างไร: การวิเคราะห์ข้อมูล
9. จะนำผลการประเมินไปใช้ได้อย่างไร: รายงานผลการประเมิน

ในการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1 ถึง 5 เมื่อเสร็จสิ้นถึงขั้นตอนที่ 5 ผลลัพธ์ของงานที่นักประเมินได้ คือ เค้าโครงการประเมิน (Evaluation Proposal) หรือแผนการประเมินโครงการ ซึ่งอยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

พิชญ์ พงษ์ศรี (2560: 9-10) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการมีขั้นตอนสำคัญ 9 ขั้นตอน เช่นเดียวกับการประเมินสิ่งอื่น ๆ โดยอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้าง ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์โครงการ ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินต้องศึกษาโครงการที่จะประเมินอย่างละเอียดเช่นเดียวกับการประเมินสิ่งอื่น ๆ โดยศึกษาได้จากเอกสารที่เป็นตัวโครงการ ผู้เกี่ยวข้อง หรือแผนต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรม การติดตาม ประเมินผล และตัวชี้วัดความสำเร็จต่าง ๆ ของโครงการ (ถ้ามี)

2. ศึกษารูปแบบหรือแนวทางการประเมิน ขั้นตอนนี้ก็เช่นเดียวกัน เพียงแต่การประเมินผลโครงการจะเน้นการนำสารสนเทศไปใช้ในการตัดสินใจอนาคตโครงการว่า เลิก หยุด ดำเนินการต่อ ปรับ ขยาย ฯลฯ ดังนั้น ควรคำนึงถึงข้อสรุปที่ชัดเจนว่า รูปแบบหรือแนวทางการประเมินใดที่ได้ข้อสรุปชัดเจนกว่า โดยผู้ประเมินควรให้ข้อเสนอแนะหรือทางเลือก หรือพิจารณาร่วมกับผู้ต้องการใช้สารสนเทศจากการประเมินหรือผู้เกี่ยวข้อง

3. กำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน ขั้นตอนนี้ก็เช่นเดียวกัน เพียงแต่การประเมินต้องเน้นผลที่ได้ ทั้งผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ ทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยแนวทางที่กำหนดประเด็นการประเมินก็ได้จากองค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงการ รูปแบบการประเมิน วัตถุประสงค์โครงการ ผู้เกี่ยวข้อง และประสบการณ์ผู้ประเมินเช่นกัน

4. การกำหนดขอบเขตการประเมิน การประเมินผลโครงการ สามารถประเมินเฉพาะส่วน เช่น ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ ทางตรง และทางอ้อม ประสิทธิภาพ หรือจะประเมินทั้งหมดก็ได้ สารสนเทศครอบคลุมมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ต้องใช้ทรัพยากรในการประเมินมากขึ้นด้วย

5. การพัฒนาตัวชี้วัด กำหนดเกณฑ์ และค่าน้ำหนัก ดำเนินการได้เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ แต่ในที่นี้จะเน้นผล ดังนั้น ตัวชี้วัดก็จะเป็นองค์ประกอบย่อยของผลในระดับต่าง ๆ และควรกำหนดเกณฑ์ในการประเมินตามแนวทางต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว เพื่อความสะดวกในการตัดสินใจอนาคตโครงการ

6. การออกแบบ หรือกำหนดกรอบแนวคิดการประเมิน เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

7. การสร้าง และพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่นเดียวกับหัวข้อการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ แต่เนื่องจากการเน้นผลของโครงการถ้าต้องการความชัดเจนอาจต้องใช้สถิติในการทดสอบความแตกต่างของผลระหว่าง ก่อน และหลังฝึกอบรม โดยอาจใช้การทดสอบที่แบบกลุ่มไม่อิสระ

9. การเขียนรายงานการประเมินในขั้นตอนสุดท้ายนี้ เนื่องจากการประเมิน เมื่อสิ้นสุดโครงการอาจมีเวลาเพียงพอ รวมทั้งผลการประเมินจะต้องใช้ตัดสินใจที่มีความสำคัญ คือ อนาคตโครงการมากกว่าการประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการ จึงควรเขียนรายงานการประเมินได้รูปแบบ และเอื้อต่อการตัดสินใจที่สำคัญดังกล่าว

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, (2554: 15) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการประเมินไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1

กำหนดขอบเขต และวัตถุประสงค์ของการประเมิน ในขั้นตอนนี้ผู้ประเมินต้องดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษา และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ โครงการหรือสิ่งที่มุ่งประเมินกับวัตถุประสงค์หลักการของโครงการ ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ใครที่ต้องการใช้ผลประเมินนี้

1.2 สัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาของผู้ประเมิน และกลุ่มผู้ใช้ผลประเมิน เกี่ยวกับความต้องการใช้ผลประเมิน ต้องการใช้เมื่อใด ต้องการสารสนเทศในประเด็นใดบ้าง

1.3 จากข้อมูล 1.1 และ 1.2 กำหนดขอบเขต และวัตถุประสงค์ของการประเมินเป็นที่น่าสังเกตว่าวัตถุประสงค์ของการประเมินเป็นผลมาจากการศึกษาความต้องการของผู้ใช้ผลประเมิน และจากวัตถุประสงค์หลักของโครงการ หรือสิ่งที่มุ่งประเมิน

ขั้นที่ 2

วางแผนการประเมิน เมื่อกำหนดขอบเขต และวัตถุประสงค์การประเมินแล้วนำวัตถุประสงค์ของการประเมินในแต่ละข้อมาวิเคราะห์ เพื่อวางแผนการประเมินแล้วกรอกลงในแบบวางแผนประเมินดังนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมิน :					
ประเภทของการประเมิน	ประเด็นคำถาม	แหล่งที่มาของข้อมูล	เวลาที่เก็บข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

จากวัตถุประสงค์ของการประเมิน ผู้ประเมินต้องนำมาวิเคราะห์ว่าเป็นประเภทใดของการประเมิน เช่น ประเมินสภาวะแวดล้อม ประเมินปัจจัยเบื้องต้น ประเมินกระบวนการ ประเมินผลผลิต ฯลฯ ประเด็นคำถามเพื่อจะได้ช่วยให้เก็บข้อมูลอย่างครบถ้วน แหล่งที่มาของข้อมูลที่ต้องการอาจมาจาก

ผู้เข้าร่วมโครงการ ผู้สังเกตการณ์ เอกสาร หรือผลการปฏิบัติต่าง ๆ ช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล แบ่งเป็น 3 ช่วง ก่อนการดำเนินโครงการ ขณะดำเนินโครงการ และเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ขั้นที่ 3

ดำเนินการประเมินตามแผน เมื่อจัดทำแผนการประเมินเรียบร้อยแล้ว จะเริ่มเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงต่าง ๆ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่ระบุไว้ในแผนการประเมิน

ขั้นที่ 4

วิเคราะห์ข้อมูล แง่รวบรวมข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน แต่ละข้อ แล้วสรุปว่าวัตถุประสงค์นั้น ๆ บรรลุหรือไม่ เพียงใด มีปัญหา หรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง

ขั้นที่ 5

รายงานผลการประเมิน โดยทั่วไปรายงานการประเมินผลมักจะทำเป็นลายลักษณ์อักษร ในรูปของรายงาน ซึ่งอาจแบ่งเป็นรายงานรวมฉบับเดียว หรือการประเมินผลโครงการ และการติดตามผล หรือแยกเป็นรายงาน 2 ฉบับ คือ รายงานการประเมินผลโครงการหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงาน โดยยังไม่ได้ดำเนินการติดตามผล และรายงานการติดตามผล หลังจากสิ้นสุดโครงการไปแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน สำหรับรูปแบบของรายงานการประเมินโดยทั่วไป จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 7 ส่วน คือ

1. สรุปสาระสำคัญสำหรับผู้บริหาร
2. บทนำ
3. ระเบียบวิธีการประเมิน
4. ผลการวิเคราะห์
5. สรุปผลการประเมิน และข้อเสนอแนะ
6. บรรณานุกรม

7. ภาคผนวก ซึ่งประกอบด้วย ตัวโครงการหรือสิ่งที่มุ่งประเมิน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล สูตร สถิติ ข้อมูลพื้นฐาน เป็นต้น

พิชิต ฤทธิจรูญ (2555: 82) สรุปขั้นตอนการประเมินโครงการไว้ 9 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 วิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน ขั้นที่ 2 ระบุหลักการ และเหตุผลของการประเมิน ขั้นที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน ขั้นที่ 4 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และรูปแบบการประเมิน ขั้นที่ 5 การออกแบบการประเมิน ขั้นที่ 6 พัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 7 เก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 8 วิเคราะห์ข้อมูล และขั้นที่ 9 รายงานการประเมินโครงการ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ขั้นตอนการประเมินเริ่มต้นจากการศึกษา วิเคราะห์รายละเอียด ระบุหลักการ และเหตุผล กำหนดวัตถุประสงค์ ศึกษาความต้องการของผู้ใช้ กำหนดขอบเขต กำหนดตัวชี้วัด ศึกษาแนวคิดทฤษฎี ออกแบบการประเมิน พัฒนาตัวชี้วัด เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลผล และสรุปผล จนถึงเขียนรายงานการประเมิน

1.5 การเขียนโครงการประเมิน

โครงการประเมิน คือ แผนการประเมิน ซึ่งเป็นการเสนอกรอบความคิดในการประเมินว่า ทำไมต้องประเมิน ประเมินเพื่อใคร ประเมินอะไร ประเมินอย่างไร ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ประเมินเมื่อไร และใช้ทรัพยากรมากน้อยเพียงไร

1.5.1 ความสำคัญของการเขียนโครงการประเมิน

- 1) เป็นการวางแผนสำหรับดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน และมีระบบแบบแผน
- 2) เป็นพิมพ์เขียวของการดำเนินงานเพื่อประเมินโครงการ
- 3) เป็นข้อสัญญาที่ผู้ประเมินจะต้องปฏิบัติ
- 4) ช่วยในการประมาณการค่าใช้จ่าย แรงงาน และระยะเวลาของการประเมิน
- 5) เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาอนุมัติหรือการให้ทุนสนับสนุนการประเมิน
- 6) ช่วยให้สามารถติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการประเมินได้

1.5.2 กรอบความคิดของการเขียนโครงการประเมิน

1	ประเมินทำไม	หลักการและเหตุผลของการประเมิน
2	ประเมินเพื่อใคร	ใครคือผู้ใช้ผลการประเมิน
3	ประเมินอะไร	วัตถุประสงค์ของการประเมิน
4	ประเมินอย่างไร	การออกแบบวิธีการประเมิน
5	ใช้อะไรเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ	ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน
6	ประเมินเมื่อไร	กำหนดการของกิจกรรมและระยะเวลา
7	ใช้ทรัพยากรมากน้อยเพียงไร	งบประมาณการประเมิน

1.5.3 โครงสร้างการเขียนโครงการประเมิน

- 1) ชื่อโครงการประเมิน
- 2) ผู้เสนอโครงการ/ ผู้รับผิดชอบ/ หน่วยงานที่รับผิดชอบ
- 3) ปีที่ทำการประเมิน
- 4) ความเป็นมาของการประเมิน/ เหตุผลที่ต้องประเมิน
- 5) วัตถุประสงค์ของการประเมิน
- 6) ขอบเขตของการประเมิน
  - โครงการที่มุ่งประเมิน/ สาระโดยสรุป
  - ตัวแปร/ รายการที่ศึกษา

- 7) ข้อตกลงเบื้องต้น
- 8) คำจำกัดความที่ใช้ คำจำกัดความที่เกี่ยวข้อง
- 9) ข้อจำกัดของการประเมิน (ไม่จำเป็นจะไม่เขียนยกเว้นกรณีวิกฤต)
- 10) แนวทางการดำเนินงาน
  - แหล่งข้อมูล/ กลุ่มตัวอย่าง
  - เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ
- 11) งบประมาณที่ใช้
- 12) แผนการเผยแพร่ผลการประเมิน/ การนำเสนอผลการประเมิน
- 13) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
- 14) ปฏิทินการปฏิบัติงาน
- 15) บรรณานุกรม
- 16) ภาคผนวก

จากการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ และรายละเอียดรูปแบบการประเมิน CIPP ผู้ประเมินมีความเห็นว่า การประเมินตามรูปแบบนี้มีความครอบคลุมในทุกด้านของโครงการ ทั้งด้านบริบท ปัจจัย กระบวนการ และผลผลิตของโครงการ การประเมินมีการประเมินทุกช่วงเวลาของการดำเนินงานตามโครงการ ทั้งก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงาน และหลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินงานตามโครงการนั้นแล้ว ซึ่งข้อมูลจากการประเมินในแต่ละช่วงมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานทั้งสิ้น เช่น ช่วยในการวางแผน ช่วยในการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน และตัดสินใจการดำเนินงานตามโครงการว่าจะดำเนินงานต่อหรือยุติโครงการ ซึ่งรูปแบบการประเมินแบบ CIPP มีประโยชน์มากในการประยุกต์นำมาใช้เพื่อการประเมินโครงการของหน่วยงานทางการศึกษา

จากแนวคิด และการประเมินโครงการรูปแบบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นรูปแบบการประเมินในแต่ละแบบจะมีความแตกต่างกันไป แต่การประเมินโครงการทุกรูปแบบจะมีเป้าหมายที่สอดคล้องกัน คือ เป็นการตรวจสอบคุณภาพของโครงการ เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุง หรือยุติโครงการ ดังนั้น ผู้ประเมินโครงการต้องศึกษารูปแบบการประเมินโครงการในแต่ละแบบว่ามีความเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะโครงการที่จะทำการประเมินหรือไม่ เมื่อประเมินแล้วจะให้ประโยชน์ต่อการดำเนินงานตามโครงการด้านใดบ้าง และอย่างไร มีจุดเด่น จุดด้อย และจุดที่ควรปรับปรุง แก้ไขอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุง และพัฒนาโครงการในครั้งต่อไป

การประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของ โรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี ผู้ประเมินได้นำรูปแบบการประเมินชิปปี้โมเดล (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เป็นแนวทางในการประเมินโครงการโดยประเมินก่อนดำเนินงานตามโครงการ ระหว่างการดำเนินงานตามโครงการ และหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน

2. แนวคิดเกี่ยวกับการอ่าน และการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

การอ่านหนังสือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ คุณค่าและความสำคัญของการอ่านหนังสือจะมีผลเป็นอย่างมากต่อชีวิตของมนุษย์ และมีความจำเป็นต่อชีวิตของคนในยุคปัจจุบันยิ่งกว่ายุคที่ผ่านมา ผู้ประเมินได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน และการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ซึ่งสามารถนำเสนอได้ตามลำดับ ดังนี้

2.1 ความหมายของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน เพราะเราต้องแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การเคลื่อนไหวทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การอ่านส่งเสริมให้ผู้อ่านมีพัฒนาการในความรู้ และความคิด มองโลกที่กว้างไกล ได้มีผู้ให้คำจำกัดความหรือความหมายของการอ่านไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

เปลื้อง ณ นคร (2542: 14) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า หมายถึง การสื่อสารระหว่างผู้เขียน และผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านต้องแปลความหมายของตัวอักษรออกมาเป็นความคิด แล้วนำความคิดนั้น ไปใช้ประโยชน์ การอ่านจึงเป็นกระบวนการทางสมองที่ผู้อ่านจะต้องฝึกให้เกิดทักษะ

รัฐจวน อินทรกำแหง (2545: 23) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า หมายถึง การแปลสื่อความหมาย จากอักษรภาพให้เป็นเรื่องราวที่เป็นแนวคิด โดยให้มีความเข้าใจอย่างชัดเจน การอ่านจึงเป็นกระบวนการทางสมองที่ต้องใช้สายตาสัมผัสตัวอักษรหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รับรู้และเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ โดยแปลออกมาเป็นความหมายที่ใช้สื่อสารความคิด และความรู้ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกัน และผู้อ่านสามารถนำเอาความหมายนั้น ๆ ไปใช้ให้เป็นประโยชน์

มิ่งขวัญธรรม ฉ่ำชื่นเมือง (2555: 16) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้คนกับข้อมูลเชิงสัญลักษณ์ การอ่านมักเรียนรู้ด้วยตา ประกอบด้วย การจดจำ การซึมซับ การบูรณาการภายใน และการบูรณาการภายนอก

การุณันท์ รัตนแสงวงษ์ (2556: 3) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ ในการรับรู้ความหมายจากสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนได้สื่อความหมายไว้ เช่น ตัวอักษร รูปภาพ เครื่องหมายต่าง ๆ แผนที่ แผนภูมิ หรือการแสดงท่าทาง ซึ่งผู้อ่านจะเข้าใจความหมาย และสามารถสื่อสารต่อไปได้อย่างถูกต้อง

จิรวัดน์ เพชรรัตน์ และคณะ (2556: 7) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรมการสนทนาโต้ตอบระหว่างผู้อ่านกับผู้เขียน เป็นกระบวนการของการรับรู้ และเข้าใจสาระที่เขียนขึ้น เป็นการรวบรวมความคิด ตีความ ทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่าน เพื่อพัฒนาตนเองทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม

สันทนา กุลรัตน์ (2559: 1) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า หมายถึง การใช้สายตาสังเกต และแยกแยะตัวหนังสือ การออกเสียงให้ตรงกับคำที่อ่าน การรับรู้ความหมาย และการทำความเข้าใจจากตัวหนังสือ จากถ้อยคำที่พิมพ์ การตีความของตัวอักษรออกมาเป็นความคิด จากนั้นนำเอาความคิดที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้

ทิพย์สุนทร อนามัยบุตร (2551: 5) ได้ให้ความหมายการอ่านไว้ว่า หมายถึง การรับสารในการใช้ภาษาไม่ว่าจะเป็นภาษาใด ย่อมประกอบด้วย 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายส่งสาร และฝ่ายรับสาร ฝ่ายส่งสารย่อมส่งโดยการพูดหรือเขียน ฝ่ายรับสารจึงรับได้โดยการฟังหรือการอ่าน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอ่านไม่ใช่เพียงการออกเสียงตามตัวอักษรเพียงอย่างเดียว การอ่านเป็นกระบวนการตีความหมายจากตัวอักษร รูปภาพ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ออกมาเป็นความคิด ความรู้ แล้วนำเอาความคิด ความรู้ที่ได้จากการอ่านผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เป็นเครื่องช่วยพิจารณาตัดสินใจ นำเอาแนวความคิด ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.2 จุดมุ่งหมายในการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งดังที่ได้กล่าวมาแล้ว การอ่านหนังสือของแต่ละคนนั้นจะแตกต่างกันออกไปตามความมุ่งหมายในการอ่าน และการอ่านเพื่อความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมมีลักษณะและวิธีการอ่านแตกต่างกันออกไป

เดือนใจ คุรุกระโทก (2543: 18) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ว่า การอ่านหนังสือทุกครั้ง ผู้อ่านควรกำหนดจุดมุ่งหมายของการอ่าน เช่น เพื่อศึกษาหาความรู้ อ่านเพื่อความสนุกสนาน หรืออ่านเพื่อต้องการอยากรู้

สุวัฒน์ วิวัฒนานนท์ (2550: 30) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านดังนี้

1. การอ่านเพื่อแสวงหาความรู้
2. การอ่านเพื่อความบันเทิง
3. การอ่านเพื่อแสวงหาข่าวสาร และความคิด
4. การอ่านเพื่อจุดประสงค์เฉพาะทางแต่ละครั้ง
5. การอ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
6. การอ่านเพื่อการพัฒนา และปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ

โชติกานต์ เทียงธรรม (2551: 19) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการเริ่มอ่านหนังสือในแต่ละครั้งที่ควรตั้งเป้าไว้ก่อนอ่าน

1. เพื่อจดจำ บันทึกลง สะสม และง่ายต่อการนำไปใช้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้
2. เพื่อให้รับรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ หรือเพื่อให้เข้าใจสิ่งที่สงสัย หรือเคยรู้มาแล้วทำให้เข้าใจมากขึ้น
3. เพื่อนำไปเป็นความรู้ ข้อมูลประกอบการอธิบายเรื่องนั้น ๆ มากยิ่งขึ้น
4. เพื่อให้ความรื่นรมย์บันเทิงใจ หรือเพื่อผ่อนคลายอารมณ์เพื่อให้เกิดความสุขจากการอ่าน

การอ่านทำให้เกิดจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

เสาวลักษณ์ หอมมาก (2553: 13) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านว่าเป็นการศึกษาหาความรู้ เพื่อศึกษาค้นคว้าในการทราบข่าวสาร ข้อเท็จจริง ให้เป็นที่ยอมรับในวงสังคม และเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556: 4-5) ได้กล่าว ถึงจุดมุ่งหมายในการอ่านสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้พื้นฐาน เป็นการอ่านเพื่อรู้เรื่อง โดยสังเขปหรือเพื่อลักษณะของหนังสือ เช่น การอ่านเพื่อรวบรวมสิ่งพิมพ์ที่จะใช้ในการค้นคว้า และเขียนรายงาน

2. อ่านเพื่อรวบรวมข้อมูล เป็นการอ่านให้เข้าใจเนื้อหาสาระ และจัดลำดับความคิดได้ เพื่อสามารถรวบรวม และบันทึกข้อมูลสำหรับเขียนรายงาน

3. อ่านเพื่อหาแนวคิด หมายถึง การอ่านเพื่อรู้ว่าสิ่งที่อ่านนั้นมีแนวคิดหรือสาระสำคัญอย่างไร จะนำไปใช้ประโยชน์ได้หรือไม่ ในลักษณะใด เช่น การอ่านบทความ และสารคดีเพื่อหาหัวข้อสำหรับเขียนโครงร่างรายงาน

4. อ่านเพื่อวิเคราะห์ หรือวิจารณ์ คือ การอ่านเพื่อให้เข้าใจลึกซึ้งพอที่จะนำความรู้ไปใช้ หรือแสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ เช่น การอ่านบทความที่แสดงความคิดเห็น การอ่านตาราง และรายงาน เป็นต้น วิธีการอ่านที่เหมาะสม การอ่านมีหลายระดับ และมีวิธีการต่าง ๆ ตามความมุ่งหมายของผู้อ่าน และประเภทของสื่อการอ่าน การอ่านเพื่อการศึกษา ค้นคว้า และเขียนรายงานอาจใช้วิธีอ่านต่าง ๆ เช่น การอ่านสำรวจ การอ่านข้าม การอ่านผ่าน การอ่านจับประเด็น การอ่านสรุปความ และการอ่าน วิเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- 4.1 การอ่านสำรวจ คือ การอ่านข้อเขียนอย่างรวดเร็ว เพื่อรู้ลักษณะ โครงสร้างสำนวนภาษา เนื้อเรื่อง โดยสังเขป เป็นวิธีอ่านที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเลือกสรรสิ่งพิมพ์สำหรับใช้ประกอบการค้นคว้า หรือการหาแนวเรื่องสำหรับเขียนรายงาน และรวบรวมบรรณานุกรมในหัวข้อที่เขียนรายงาน

- 4.2 การอ่านข้าม เป็นวิธีอ่านอย่างรวดเร็วเพื่อเข้าใจเนื้อหาของข้อเขียน โดยเลือกอ่านเพียงบางตอน เช่น อ่านคำนำ สาระสังเขป บทสรุป และการอ่านเนื้อหาเฉพาะตอน ที่ตรงกับความต้องการ เป็นต้น

4.3 การอ่านผ่าน เป็นการอ่านแบบกวาดสายตา (Scanning Reading) โดยการกวาดสายตาอย่างรวดเร็วไปยังสิ่งที่เป็นเป้าหมายในข้อเขียน เช่น คำสำคัญ หรือสัญลักษณ์ แล้วอ่านรายละเอียดเฉพาะที่เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการ เช่น การอ่านเพื่อค้นหาชื่อในพจนานุกรม และการอ่านแผนที่ เป็นต้น

4.4 การอ่านจับประเด็น หมายถึง การอ่านเรื่องหรือข้อเขียนโดยทำความเข้าใจสาระสำคัญ ในขณะที่อ่านมักใช้ในการอ่านข้อเขียนที่ไม่ยาวนานนัก เช่น บทความ การอ่านเร็ว ๆ หลายครั้ง จะช่วยให้จับประเด็นได้ โดยการอ่านมีเทคนิคคือต้องสังเกตคำสำคัญ ประโยคสำคัญที่มีคำสำคัญ และทำการย่อสรุปบันทึกประโยคสำคัญไว้ เพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป

4.5 การอ่านสรุปความ หมายถึง การอ่านโดยสามารถตีความหมายสิ่งที่อ่านได้ถูกต้องชัดเจน เข้าใจเรื่องอย่างดี สามารถแยกส่วนที่สำคัญหรือไม่สำคัญออกจากกัน รู้ว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริงหรือข้อคิดเห็น ส่วนใดเป็นความคิดหลัก ความคิดรอง การอ่านสรุปความมีสองลักษณะคือ การสรุปแต่ละย่อหน้าหรือแต่ละตอน และสรุปจากทั้งเรื่องหรือทั้งบท การอ่านสรุปความควรอ่านอย่างคร่าว ๆ ครั้งหนึ่งพอให้รู้เรื่อง แล้วอ่านละเอียดอีกครั้งเพื่อเข้าใจเรื่องอย่างดี หลังจากนั้นตั้งคำถามตนเองในเรื่องที่อ่านว่าเกี่ยวกับอะไร มีเรื่องราวอย่างไร แล้วเรียบเรียงเนื้อหาเป็นสำนวนภาษาของผู้สรุป

4.6 การอ่านวิเคราะห์ การอ่านเพื่อค้นคว้าและเขียนรายงานโดยทั่วไป ต้องมีการวิเคราะห์ความหมายของข้อความ ทั้งนี้เพราะผู้เขียนอาจใช้คำและสำนวนภาษาในลักษณะต่าง ๆ อาจเป็นภาษาโดยตรงมีความชัดเจนเข้าใจง่าย ภาษาโดยนัยที่ต้องทำความเข้าใจและภาษาที่มีความหมายตามอารมณ์และความรู้สึกของผู้เขียน ผู้อ่าน ที่มีความรู้เรื่องคำศัพท์และสำนวนภาษาดี มีประสบการณ์ในการอ่านมาก และมีสมาธิในการอ่านดี ย่อมสามารถวิเคราะห์ได้ตรงความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อและสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายในการอ่านนั้นมีหลายประการ คือ การอ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ อ่านเพื่อพัฒนาตนเอง อ่านเพื่อพัฒนาความคิด อ่านเพื่อนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เป็นต้น ซึ่งจุดมุ่งหมายในการอ่านแต่ละคนแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสถานที่ เวลา ความต้องการ วัย เพศ ความสนใจและอาชีพของแต่ละคน

2.3 องค์ประกอบในการอ่าน

องค์ประกอบจะมีส่วนช่วยให้การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านประสบความสำเร็จการเลือกวิธีการอ่านอย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้การอ่านมีความหมายมากขึ้น โดยเลือกวิธีการต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552: 2)

1. อ่านคร่าว ๆ เป็นการอ่านเพื่อสำรวจว่าจะอ่านหนังสือต่อไปโดยละเอียดหรือไม่ จะอ่านเพียงชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง สารบัญ คำนำ และอ่านบางตอนเพื่อดูสำนวนและข้อความ
2. อ่านเก็บแนวคิด เป็นการอ่านเพื่อต้องการอ่านสรุปสาระสำคัญของข้อความ

3. อ่านแบบตรวจตรา เป็นการอ่านเฉพาะส่วนสำคัญที่ต้องการเป็นหลัก
4. อ่านอย่างศึกษาค้นคว้า เป็นการอ่านเพื่อศึกษาค้นคว้าเรื่องนั้น ๆ ต้องอ่านอย่างละเอียดทุกบท ทุกตอน ตั้งแต่ต้นจนจบให้ได้ความครบถ้วน
5. อ่านเชิงวิเคราะห์ หรืออ่านตีความ เป็นการอ่านที่ต้องใช้วิธีอ่านอย่างละเอียด และศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย โดยอ่านอย่างละเอียดให้ได้ความครบถ้วนแล้วจึงแยกแยะออกได้ว่าส่วนต่าง ๆ นั้นมีเนื้อหาและความสำคัญอย่างไรบ้าง แต่ละส่วนสัมพันธ์กับส่วนอื่น ๆ อย่างไร
6. อ่านเก็บข้อมูล เป็นการอ่านหนังสือหรือเอกสารหลายเรื่อง ๆ เพื่อค้นหาข้อมูลเรื่องเดียวกันจากหลาย ๆ แหล่ง เพื่อคัดเลือก เปรียบเทียบ และนำเฉพาะส่วนที่ต้องการมาใช้ต่อไป
7. อ่านโดยใช้วิจารณญาณ เป็นการอ่านที่ต้องอาศัยวิธีการอ่านทั้งหมดที่กล่าวข้างต้นร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดปัญญา สันนิษฐานหาเหตุผลได้

นอกจากการอ่านด้วยวิธีการต่าง ๆ แล้ว ในการอ่านโดยทั่วไปยังมีความต้องการที่จะอ่านเร็ว อ่านเก่ง เพื่อที่จะได้อ่านมาก ๆ หรือใช้เวลาสั้น ๆ และให้ได้เรื่องราวตามความต้องการ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบในการอ่านเป็นวิธีการที่ผู้เรียนต้องฝึกตามลำดับขั้นตอน และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ การอ่านออกเสียงและการอ่านในใจเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝนอย่างถูกวิธี และให้เกิดเป็นนิสัย เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการอ่านและสามารถนำกลวิธีการอ่านทั้งสองประเภทไปใช้ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ทุกโอกาส ทุกเวลา และอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2.4 การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

การดำเนินงานส่งเสริมนิสัยรักการอ่านจะประสบความสำเร็จได้ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้บริหาร บรรณารักษ์ ครูผู้สอน บุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ต้องมีส่วนร่วม และรับผิดชอบ โดยมีการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สำนักงานประสานงาน โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (2540: 52) การที่โรงเรียนจะจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องพึ่งพาชุมชนและสังคมภายนอกให้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ กำหนดทิศทาง ให้คำแนะนำ เพื่อให้โรงเรียนสามารถผลิตประชากรที่มีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญของสังคมต่อไป การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน เป็นกระบวนการที่ถูกนำมาใช้ในการวางแผนและการพัฒนางานที่ยั่งยืน และมีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนดภารกิจ การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดตัวชี้วัด การกำหนดจุดยุทธศาสตร์ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ วิสัยทัศน์ควรกำหนดขึ้นจากการระดมพลังสมองของผู้เกี่ยวข้อง ผ่านการพิจารณาค้นกรองจนตกลง หรือมีความเห็นอย่างชัดเจนว่าจะให้นักเรียนเป็นอย่างไร การกำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนเป็นการกำหนดสภาพที่พึงปรารถนาและผลที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนในอนาคต

โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานของสภาพความเป็นจริงในท้องถิ่น ชุมชน และ โรงเรียน วิสัยทัศน์จะต้องเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ มีเหตุผลทำทหายความสามารถ บ่งบอกภารกิจที่ชัดเจนและเป็นเหมือนแผนที่ที่คอยชี้ทิศทางให้โรงเรียนก้าวไปในอนาคตเพื่อส่งผลให้นักเรียนเป็นไปตามที่กำหนด

2. การกำหนดภารกิจ หมายถึง สิ่งที่ต้องทำให้บังเกิดผลกับนักเรียนตามวิสัยทัศน์ การกำหนดภารกิจควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลให้นักเรียนเป็นไปตามวิสัยทัศน์ ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาชาวบ้าน ชุมชน หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน สื่อ บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนหน่วยสนับสนุนระดับต่าง ๆ เป็นต้น การกำหนดภารกิจ ให้คิดเฉพาะผู้ที่เกี่ยวข้องที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ที่มีบทบาทต่อการเรียนของนักเรียนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันส่งผลให้นักเรียนเป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ เช่น โรงเรียน ครู ชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการ โรงเรียน

3. การกำหนดเป้าหมาย คือ การกำหนดผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการจะไปให้ถึง หรือต้องการให้เกิดในอนาคต หลักในการกำหนดเป้าหมายระยะเวลาที่ต้องการให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ไม่ควรมีเป้าหมายเป็นจำนวนมาก ควรให้มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงในช่วงเวลาที่ระบุไว้ กำหนดเป้าหมายในแต่ละเรื่องต้องชัดเจน การกำหนดประเด็นปัญหาควรพิจารณาให้ครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนเป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

4. การกำหนดตัวชี้วัด หมายถึง ค่าสถิติที่สามารถบอกข้อมูลของโรงเรียนได้ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ การกำหนดตัวชี้วัดควรพิจารณาให้มีความสัมพันธ์และให้ข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายนั้นชัดเจนมากที่สุด เป้าหมายควรมีตัวชี้วัดจำนวนไม่มาก แต่ละตัวมีความเป็นไปได้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

5. การประเมินความต้องการจำเป็น โรงเรียนมีความจำเป็นจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและแนวโน้มของข้อมูล จะได้กำหนดจุดประสงค์หรือสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นตามเป้าหมายได้อย่างสอดคล้องกับความจริง

6. การกำหนดจุดประสงค์ควรระบุในลักษณะของผลลัพธ์เพื่อชี้ให้เห็นว่าอะไรเกิดขึ้นเมื่อดำเนินการบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ซึ่งการบรรลุวัตถุประสงค์ในลักษณะของผลลัพธ์ จุดประสงค์จะบอกโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ ต้องการบรรลุผลอะไร ต้องให้สนองต่อเป้าหมายและระบุพฤติกรรมที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติให้เกิดผลตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้

7. การกำหนดจุดยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีที่คิดว่าสิ่งนั้นดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การกำหนดยุทธศาสตร์ควรเป็นไปในแนวเดียวกันกับจุดประสงค์ แสดงความต้องการจำเป็น ยุทธศาสตร์ควรเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทดแทนโครงการหรือการปฏิบัติที่เคยปฏิบัติมาแล้วและไม่ได้ผล

การกำหนดเป้าหมายและนโยบายกระบวนการและขั้นตอนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ วางแผนพัฒนา มีความสำคัญในการปฏิบัติงานการส่งเสริมการอ่านของโรงเรียนเพื่อให้ดำเนินการได้สำเร็จ

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2551: 52) กล่าวว่า กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการสู่จุดหมายปลายทาง (Means) ระดับปฏิบัติการ และเป็นแนวทางเพื่อตอบสนองวิธีการสู่จุดหมายปลายทางระดับนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2556: 8) ได้จัดทำแผนงานส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ดังนี้

- 1) ปลุกจิตสำนึกให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่านอย่างยั่งยืน
- 2) เสริมสร้างภาคีเครือข่ายให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน และพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน
- 3) สร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ โดยเฉพาะห้องสมุดให้เอื้อต่อการอ่านของนักเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และชุมชน จัดให้มีการบูรณาการการอ่านกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร
- 4) ส่งเสริม ยกย่องเชิดชูเกียรติ นักเรียน ครู ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีผลงานเป็นที่ประจักษ์ รวมทั้งชุมชน และภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน
- 5) สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

กัญญา โคตรวงศ์ (2557: 12-13) กล่าวว่า มีนักวิชาการด้านการอ่านได้คิดทฤษฎีกระบวนการอ่านเพื่อเป็นแนวทางในการฝึกฝนการอ่าน 2 ทฤษฎี คือ

วิลเลียม เอส เกรย์ (William S.Gray, 1968: 3-4) มี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การรู้จักคำ เริ่มตั้งแต่จำคำ ขั้นที่ 2 เข้าใจความหมายของคำ วลี ประโยค ขั้นที่ 3 ปฏิบัติการที่อ่านโดยมีสติปัญญาสามารถประเมินได้ว่าผู้เขียนหมายถึงอะไร ขั้นที่ 4 บูรณาการเป็นขั้นที่ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ความคิด และความหมายที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์

ทฤษฎี SQ3R แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสำรวจ (Survey) เริ่มสำรวจรายละเอียดของหนังสือ เช่น ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ตลอดจนแนวคิดของหนังสือเล่มนั้น ๆ ขั้นตั้งคำถาม (Question) ต้องการรู้อะไรจากหนังสือเล่มนั้น เมื่อตั้งคำถามจึงลงมืออ่าน ขั้นอ่าน (Read) อ่านเพื่อให้ได้คำตอบจากที่ตั้งคำถามไว้ให้เกิดความกระจ่างชัดเจน ขั้นจดจำ (Recite) เมื่อได้รับคำตอบจากการอ่านแล้วต้องจดจำ จดบันทึก เพื่อเตือนความจำ และขั้นทบทวน (Review) เพื่อทบทวนความรู้ ความคิดที่ได้จากการอ่านนั้นถูกต้องเพียงใด รวมทั้งการนำความรู้ที่ได้มาใช้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การส่งเสริมนิสัยรักการอ่านต้องประกอบด้วยปัจจัยด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านกายภาพที่ดี แรงเสริมจากคนรอบข้าง ผู้บริหาร ครูผู้สอน เพื่อน และชุมชน การบูรณาการ จินตนาการ รวมถึงการตั้งคำถามเพื่อให้เกิดการแสวงหาคำตอบจากการอ่าน หรือศึกษาค้นคว้า

2.5 ความสำคัญของการอ่าน

การรับสาร และส่งสารด้วยการอ่านมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน การเรียนรู้หลักพื้นฐานในการอ่านประเภทต่าง ๆ จะช่วยให้การรับสารด้วยการอ่านนั้นมีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันเมื่อเราเป็นผู้ส่งสารในการอ่านที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน เราควรทำความเข้าใจหลักการอ่าน และมีความพร้อมที่จะอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 2-3) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และช่วยสนองความอยากรู้ อยากเห็น อันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ได้ทุกเรื่อง ซึ่งมีอยู่ในทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภท โดยเฉพาะความอยากรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในโลกนี้มีทั้งข่าวดี และข่าวร้าย อาทิ มีข่าวความบันเทิง ข่าวความสุข ความทุกข์ ความสำเร็จ ข่าวโศกนาฏกรรม การเกิด อภินิหาร อุทกภัย ข่าวนักวิทยาศาสตร์ได้รับรางวัลโนเบลในสาขาต่าง ๆ ข่าวกีฬา ข่าวนุคคลสำคัญ ข่าวการค้นพบยารักษาโรคใหม่ ๆ อันเป็นความหวังของคนป่วยที่ยังไม่มีผู้ค้นพบยาในการรักษา ข่าวการเมืองการปกครอง ข่าวการศึกษา ตลอดจนข่าวนุคคลทำคุณงามความดี เป็นต้น

สุพรรณิ วราทร (2545: 4-5) ให้ความสำคัญของการอ่านว่า โลกมีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านวิทยาการ ความคิด สังคม และสภาพแวดล้อม มนุษย์จึงมีความจำเป็นต้องหาความรู้ และติดตามข่าวสารต่าง ๆ เพื่อสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงได้ อย่างเหมาะสม และมีความสุขแม้ว่าจะมีสื่อมวลชน และวิถีการรับทราบข่าวสารความรู้ต่าง ๆ หลากหลายวิธี แต่การอ่านยังคงเป็นวิธีการที่สะดวก และมีประสิทธิภาพ การอ่านจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ และจำเป็นสำหรับทุกคน สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับในทุกขอบเขต ตั้งแต่การดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษาหาความรู้ การปฏิบัติงาน ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจ การเสริมสร้างประสบการณ์และความคิด

กระทรวงศึกษาธิการ (2549: 10) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นกิจกรรมที่มุ่งกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจอยากรู้ อยากอ่าน จนสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย สถานศึกษาสามารถนำการอ่านเข้าไปอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตามศักยภาพและต้องจัดกิจกรรมการอ่านอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา และเป็นกิจกรรมเสริมนอกเวลาเรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการอ่านอย่างต่อเนื่องและเกิดเป็นนิสัยรักการอ่าน

นภาพร เฟื่องบุญ (2551: 29-30) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ทั้งภายในและนอกห้องเรียน เพราะสถาบันการศึกษาไม่สามารถจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้ทั้งหมด ดังนั้นการอ่านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะได้ศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมตามความจำเป็น และความต้องการของผู้เรียน นอกจากเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้แล้วนั้น ยังให้ประโยชน์

ในด้านการประกอบอาชีพ ให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน การอ่านจึงช่วยส่งเสริมให้คนมีความรู้ ความคิด ให้เพิ่มพูนขึ้น

สุภันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2551: 7-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่ามีคุณค่าหลายประการ ต่อผู้อ่าน ดังนี้

1. จะช่วยสร้างความคิดให้เกิดขึ้นกับผู้อ่านสารแต่ละประเภท จะสอดแทรกความรู้ที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังได้สอดแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปในเนื้อหา ทำให้ได้รับความรู้ ความคิดของผู้เขียน และทำให้ผู้อ่านเกิดความคิดใหม่ที่เป็นของตนเอง โดยอาศัยแนวคิดทางความคิดของผู้เขียน เป็นพื้นฐาน

2. จะช่วยส่งเสริม และพัฒนาความรู้ให้กับผู้อ่าน สารแต่ละประเภทจะสอดแทรกความรู้ที่แตกต่างกัน บางเรื่องอาจเกี่ยวข้องกับการเรียน บางเรื่องอาจเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน รวมทั้งอาจมีความรู้ใหม่ ที่ช่วยให้ผู้อ่านเป็นผู้รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมที่อยู่ใกล้ตัวหรืออยู่ไกลออกไป ส่วนแล้วแต่มีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น

3. จะช่วยทำให้เกิดทักษะการสรุปข้อมูลที่ได้จากการอ่าน กล่าวคือ ข้อมูลที่ปรากฏในสาร มักจะกระจัดกระจาย ดังนั้น การอ่านจะช่วยให้ผู้อ่านจัดข้อมูลเป็นหมู่พวก แล้วสรุปแต่ละพวกให้เหลือแต่แก่น หรือแนวคิด เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

4. จะช่วยให้เข้าใจสังคม เพราะสารแต่ละยุคสมัยเปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของสังคม การอ่านจึงมีคุณค่าที่ช่วยทำให้เห็นฉากของสังคมในอดีต ปัจจุบัน รวมถึงอนาคต ซึ่งต้องการบุคคลที่มีความสามารถช่วยตัดสินใจความถูกต้องในเหตุการณ์เหล่านั้น ทั้งนี้โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการอ่าน เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจนั่นเอง

5. จะช่วยให้เห็นรูปแบบของสารประเภทต่าง ๆ สารแต่ละประเภทย่อมมีรูปแบบของการนำเสนอที่แตกต่างกัน การอ่านสารหลายประเภทย่อมเห็นข้อที่แตกต่างกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนา อัตราเร็วในการอ่านให้สูงขึ้น

วารกรณ์ สามโกเศศ (2554: 8) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญ และมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทั้งนี้การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตของมนุษย์อย่างน้อย 6 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การอ่านคือการเปิดหน้าต่าง และประตูเพื่อให้เกิดการไหลเข้าของความรู้ และการมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ ยิ่งอ่านมาก และยิ่งอ่านได้หลากหลายภาษาก็ยังมีประตูและหน้าต่างมากยิ่งขึ้น การอ่านจึงเป็นหนทางไปสู่ชีวิตมีราคาโดยแท้

2. การอ่านสร้างความคิด ความอ่านให้แก่ผู้อ่านประวัตินบุคคลสำคัญ คำพูดของนักปราชญ์ ความคิดเห็นของผู้รู้ ความคิดสร้างสรรค์ของคนทุกวัย เป็นต้น แรงแบบดาลใจ และทัศนคติอันเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยกำหนดชะตาชีวิตมนุษย์ ล้วนมาจากการอ่านหนังสือที่มีคุณค่าทั้งสิ้น

3. การอ่าน สร้างจินตนาการ และจินตนาการก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (creativity) ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนนวัตกรรมในเรื่องต่าง ๆ ของมนุษยชาติ ถ้าไม่มีจินตนาการเราคงไม่มีหม้อหุงข้าว กระจเป่า มีลือ โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ เครื่องบิน เป็นต้น

4. การอ่านทำให้ผู้อ่านแตกฉาน ในคลังคำซึ่งนำไปสู่ความคิด คนอ่านมากก็จะมีคลังคำหรือคำศัพท์มากไป ด้วยความคิดซึ่งอาศัยภาษา ประกอบด้วยคลังคำเหล่านี้ เป็นเครื่องมือบรรยาย จึงผูกพันกับการอ่านยกตัวอย่าง เช่น คำว่ากระอักกระอ่วน ถ้าไม่เคยรู้จักคำนี้ ก็ไม่สามารถอธิบายความรู้สึก เช่นที่วานี้ได้ คนที่อ่านและดูดซับข้อมูลและสามารถจัดระบบข้อมูลที่ได้รับมาได้เป็นอย่างดี จึงมีความคิดที่เป็นระบบจนสามารถสื่อสารออกมาได้ชัดเจน ซึ่งตรงข้ามกับคนอ่านหนังสือไม่ออก ที่ประสบความยากลำบากในการบรรยายความรู้สึกของตนเองและมักไม่สามารถนำเสนอความคิดของตนเองอย่างแตกฉาน และเป็นระบบได้

5. การอ่านสร้างคุณธรรมการอ่าน เรื่องราวของคุณธรรม เช่น ความดี ความกล้าหาญ ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ฯลฯ ทำให้เกิดความเข้าใจความหมายของสิ่งเหล่านี้ เกิดแรงบันดาลใจ เกิดการเรียนรู้ และเกิดความคิดในเรื่องคุณธรรมขึ้น คุณธรรมไม่จำเป็นต้องเรียนรู้จากการเห็นตัวอย่างที่ดีเท่านั้น การอ่านซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองยังสามารถสร้างคุณธรรมในบุคลิก อุปนิสัย ของบุคคลได้เช่นกัน

6. การอ่านก่อให้เกิดนิสัยรักการอ่าน มากยิ่งขึ้นเกิดความชื่นชม และศรัทธาในการมีความรู้ การซึมซับนิสัยรักการอ่านเป็นคุณลักษณะสำคัญของคนใฝ่เรียนรู้ และเป็นคนที่สามารถพัฒนาได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญเพราะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสังคม และสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ส่งเสริมให้ผู้อ่านมีพัฒนาการในความรู้ และความคิด มองโลกที่กว้างไกล เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม การอ่านเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็น และสำคัญในการดำรงชีวิตอันจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

2.6 ประโยชน์ของการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 3) กล่าวว่า iva การอ่านมีความจำเป็นต่อการศึกษเล่าเรียน ทั้งในโรงเรียน และนอกโรงเรียน ตั้งแต่อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และจนกระทั่งถึงอุดมศึกษา เพื่อช่วยในการค้นคว้า เขียนรายงาน ทำการบ้าน เป็นคู่มือในการอ่านประกอบการเรียนการสอน ทั้งในหลักสูตร และนอกหลักสูตร หลังจากนั้นเมื่อจบการศึกษาแล้วการอ่านจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความรู้มาใช้ในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข คนที่เรียนหนังสือเก่งมักจะอ่านหนังสือเก่ง คนที่เรียนหนังสือไม่เก่งจะไม่ชอบอ่านหนังสือ คนที่จะเรียนหนังสือจนประสบความสำเร็จ และสามารถศึกษาต่อในระดับสูง ๆ ได้นั้นจะต้องเป็นนักอ่านที่อ่านอยู่เป็นประจำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 7-8) สรุปประโยชน์ของการอ่านไว้ ดังนี้

1. เป็นการพัฒนาสติปัญญา ให้เกิดความรู้ ความฉลาด เกิดภูมิคุ้มกันที่ดีในชีวิตจิตใจ
2. ทำให้มีความรู้ในวิชาด้านต่าง ๆ อาจเป็นความรู้ทั่วไปหรือความรู้เฉพาะด้าน
3. ทำให้รอบรู้ทันโลก
4. ทำให้ค้นหาคำตอบที่ต้องการได้
5. ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน
6. ทำให้เกิดทักษะ และพัฒนาการอ่าน
7. ทำให้ชีวิตมีพัฒนาการ เป็นชีวิตที่สมบูรณ์
8. ทำให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และเสริมสร้างบุคลิกภาพ

ปรีชา บารุงภักดี (2548: 17) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านไว้ว่า การอ่านทำให้ผู้อ่านมีความรู้เพิ่มเติม มีการพัฒนาความคิด ทำให้เป็นผู้ที่สังคมยอมรับ อีกทั้งประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ได้รับความบันเทิงในอาชีพมากขึ้นตลอดจนช่วยส่งเสริมบุคลิกภาพอีกด้วย

ภคภรณ์ เกิดผล (2553: 8) ได้ให้ความหมายประโยชน์ของการอ่านไว้ว่า การอ่านทำให้เกิดผลดีต่อตนเองและสังคม ผลดีต่อตนเอง คือ ทำให้ผู้อ่านได้มีการพัฒนา ทั้งด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพ พฤติกรรมและการดำเนินชีวิต ผลดีต่อสังคม คือ ทำให้เกิดความเข้าใจในเรื่องการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมต่าง ๆ ของสังคม ทำให้เข้าใจผู้อื่น ดังนั้น ในการอ่านแต่ละครั้ง จึงทำให้ผู้อ่านได้ประโยชน์จากการอ่าน

จิรวุฒิ เพชรรัตน์ และคณะ (2556: 3-4) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการอ่านไว้ว่า การอ่านทำให้ผู้อ่านได้ประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาตนเองให้มีความรู้ และความเพลิดเพลินในเนื้อหาที่อ่าน
2. ช่วยให้อ่านเข้าใจสังคม สร้างความเข้าใจบุคคลในสังคมให้ดีขึ้น
3. ได้ความรู้ทางภาษา สามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงของภาษาที่แตกต่างกันตามช่วงเวลานั้น สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลทางภาษานำไปใช้ประโยชน์ได้
4. สามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของระดับการใช้ภาษาของผู้เขียนสารประเภทต่าง ๆ และเลือกภาษาที่เหมาะสมไปใช้ในการปฏิบัติงานของตนได้
5. การติดตามอ่านข่าวสารอย่างสม่ำเสมอทุกวัน ทำให้มีพัฒนาการในการอ่านสูงขึ้น และสามารถติดตามความก้าวหน้าที่เปลี่ยนแปลงไป และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป
6. การอ่านช่วยผ่อนคลายความเครียด และยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้อ่านใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
7. เป็นการสนองความต้องการความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์ ทำให้ได้รู้ในสิ่งที่อยากรู้ ทั้งยังช่วยยกระดับความคิด จิตใจ ภูมิปัญญาให้สูงขึ้น

8. ทำให้ผู้อ่านเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทั้งยังสร้างเสริมบุคลิกภาพให้เป็นผู้ที่สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ด้วยความมั่นใจ

9. ช่วยเร้าความสนใจ ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านหนังสือที่เหมาะสมกับอารมณ์ และรสนิยมของตน ทำให้ได้รับความสุขใจ และเป็นเครื่องมือให้เราพอใจโลกที่เราอาศัยอยู่นี้

จากสาระสำคัญที่มีผู้กล่าวถึงประโยชน์ของการอ่านไว้ตามลักษณะต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่าการอ่านให้ประโยชน์หลายประการ ทั้งในภูมิปัญญา ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ทำให้รู้ข่าวสารต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนสร้างความสุข ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติจากการนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

2.7 การบริหารโครงการกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

กระทรวงศึกษาธิการ (2561: 5-7) ได้สรุปรายละเอียดเกี่ยวกับการบริหารโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน นำเสนอได้ตามลำดับดังนี้

มติคณะรัฐมนตรี กำหนดให้วันที่ 2 เมษายน ของทุกปี เป็นวันรักการอ่าน

วันที่ 2 เมษายนของทุกปี ตรงกับวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้วยตระหนักในพระปรีชาสามารถในด้านการศึกษ โดยเฉพาะในด้านการอ่าน ซึ่งมีที่มาจากในปี พ.ศ.2552 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบกำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยกำหนดให้วันที่ 2 เมษายน เป็นวันรักการอ่าน และกำหนดให้ปี 2552-2561 เป็นทศวรรษแห่งการอ่าน อีกทั้งยังกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันเป็นกลไกขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้คนไทยได้รับการพัฒนาความสามารถในการอ่าน การรู้หนังสืออย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศยุทธศาสตร์ 3 ด้านหลัก ในการผลักดันให้การส่งเสริมเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันได้แก่

1. การพัฒนาคนไทยให้มีความสามารถในการอ่าน โดยรณรงค์การอ่านเขียนภาษาไทย ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทย รวมทั้งบริหารจัดการ และสร้างภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านของคนไทย

2. พัฒนาคอนไทยให้มีนิสัยรักการอ่าน โดยปลูกฝังและสร้างทัศนคติ ให้คนไทยเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการอ่านหนังสือรวมถึงสื่อทุกรูปแบบ ส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการเป็นภาคีเครือข่ายส่งเสริมการอ่าน และกำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคีเครือข่ายร่วมส่งเสริมการอ่านในสังคมไทย

3. สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการส่งเสริมการอ่าน โดยแสวงหาภาคีเครือข่าย ในการเสริมสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม พัฒนา และเพิ่มจำนวนแหล่งการเรียนรู้ ให้สามารถจัดบริการ

ได้ครอบคลุมทุกตำบล/ชุมชน อย่างทั่วถึง ทันสมัย และมีคุณภาพ เพื่อให้การอ่านเป็นที่สนใจมากขึ้น และนอกจาก วันที่ 2 เมษายน ของทุกปีจะเป็นวันรักการอ่านแล้ว ยังถูกกำหนดให้เป็นวันหนังสือเด็กแห่งชาติ อีกด้วย

นโยบายส่งเสริมการอ่านของรัฐบาล และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปาฐกถาพิเศษ เรื่อง ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา: ปัญหาและทางออก โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ

เป้าหมายในการปฏิรูปการศึกษารอบสองในประเด็นที่ 1 ส่วนที่ 1 ปี พ.ศ. 2561 มีการพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ให้มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ในเรื่องนี้ท่านนายกรัฐมนตรีได้กล่าวว่า ทางภาครัฐได้เริ่มดำเนินการแล้ว โดยได้กำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยได้ให้การสนับสนุนตั้งแต่เรื่องของหนังสือเล่มแรกกระตุ้นให้สถาบันครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครอง อ่านหนังสือให้ลูกฟังตั้งแต่ยังอ่านไม่ออก และยังมีเป้าหมายในการเพิ่มให้คนไทยอ่านเพิ่มมากขึ้นเป็นเท่าตัวใน 3 ปีข้างหน้า

จากเป้าหมายข้างต้นทำให้เห็นว่า การรักการอ่านเป็นส่วนที่สำคัญ และเร่งด่วนที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นโดยเร็ว เพราะในการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบันที่เป็นยุคแห่งสังคมของการเรียนรู้ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศต้องเป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งการมีนิสัยรักการอ่านก็เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อให้ประเทศชาติสามารถยืนหยัดอยู่ในสังคมโลกได้อย่างภาคภูมิใจ

รายงานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต วันพุธที่ 29 เมษายน 2552 เวลา 09.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการ อาคารราชวัลลภ ชั้น 2 กระทรวงศึกษาธิการ สรุปสาระสำคัญดังนี้

1. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประธานการประชุม จะนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยมีเป้าหมาย 2 เรื่อง คือ (1) กำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ (2) กำหนดให้วันที่ 2 เมษายนทุกปี เป็นวันแห่งการอ่าน

2. คณะทำงานจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นคณะทำงาน

3. เป้าหมายการดำเนินงานมี 3 เรื่อง (มอบสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานอกระบบ และตามอัธยาศัย จัดตั้งคณะทำงานทั้ง 3 ชุด โดยมีพระมหา วุฒิชัย วชิรเมธี เป็นที่ปรึกษาให้นำเสนอ Action Plan ภายใน 1 เดือน)

(ก) ทำอย่างไรให้คนไทยมีความสามารถในการอ่าน ในชุดนี้จะมีคณะทำงานตามที่คุณเกียรติชัย เสนอทำเรื่องกิจกรรม แผน งบประมาณ และการส่งเสริมจากทุกภาคส่วนที่ทำงานด้านนี้ รวบรวม สังเคราะห์ตัวอย่างที่ดี ๆ จากต่างประเทศมาประเมินผล กำหนดตัวชี้วัด

(ข) สร้างนิสัยรักการอ่าน (ให้มีหนังสือดี มีห้องสมุด มีสื่อ หนังสือถึงมือเด็กถึงมือคนอ่าน) ทำอย่างไรระบบ และมาตรการทางภาษี จะเพิ่มได้ก็เปอร์เซ็นต์ มีโครงสร้างทางกายภาพอย่างไร

(ค) สร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ทำอย่างไร (ใช้คนเท่าไร มีโครงสร้างและนวัตกรรมมีอะไรบ้าง)

การประกาศนโยบาย ปี 2558 เป็นปีปลอดนักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ โดยพลเรือเอก ณรงค์ พิพัฒนาศัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วันที่ 12 มกราคม 2558 เวลา 09.45 น. ณ ห้องประชุม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดย พล.ร.อ.ณรงค์ กล่าวว่า ปัญหา นักเรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้มีมาอย่างต่อเนื่อง เพราะฉะนั้นในปี 2558 นี้ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นนโยบายเร่งด่วนที่ต้องทำให้สำเร็จ ซึ่งจากข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ขณะนี้มีนักเรียนประมาณ 25,000-26,000 คน ที่ยังอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นเด็กที่อยู่ในพื้นที่ชายแดน กลุ่มชาติพันธุ์ เด็กต่างด้าวที่ติดตามพ่อแม่เข้ามาทำงาน ซึ่งไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ในการสื่อสารหลัก ทำให้เมื่อเข้ามาสู่ระบบการศึกษาเด็กจึงประสบปัญหาในการเรียน และเมื่อเด็กอ่านเขียนไม่ได้ก็เป็นผลให้ไม่สามารถเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ ได้ ตรงนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก เพราะฉะนั้น การแก้ปัญหาอันดับแรก คือ ต้องทำให้นักเรียนทุกคนในระบบการศึกษา อ่านเขียนภาษาไทยได้ และเข้าใจในสิ่งที่อ่านเขียน ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวต่อว่า ทั้งนี้ ได้กำหนดมาตรการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1) ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกาศนโยบาย และกำหนดมาตรการเร่งรัดคุณภาพให้นักเรียนทุกระดับชั้นสามารถอ่านออก เขียนได้ อ่านคล่อง เขียนคล่อง และสื่อสารได้มีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั่วประเทศ ซึ่งต้องรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานต่อกระทรวงศึกษาธิการ

2) กำหนดให้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ดำเนินการประกาศนโยบายแก่โรงเรียนในสังกัด ต้องมีข้อมูลการอ่านเขียนของนักเรียนทุกระดับชั้น เพื่อนำมาวิเคราะห์วางแผนการพัฒนาเด็ก ร่วมกับโรงเรียน และสรุปข้อมูลดังกล่าวรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการนิเทศ จัดทำแผนงาน กิจกรรมให้ความช่วยเหลือสถานศึกษาในการแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง และรายงานความก้าวหน้าต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นระยะ

3) สถานศึกษา ต้องกำหนดเป็นนโยบายสำคัญให้ครู และผู้เกี่ยวข้องดำเนินการทุกวิธี ให้นักเรียนอ่านเขียนได้ตามมาตรฐานของหลักสูตร ปรับระบบบริหารจัดการให้ครูทุกคนไม่เฉพาะครู วิชาภาษาไทย มีส่วนร่วมรับผิดชอบการแก้ไขปัญหาอ่านเขียนของนักเรียน มีแผนซ่อมเสริมนักเรียนทุกคนที่มีปัญหา โดยการซ่อมเสริมต้องแล้วเสร็จภายในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ต้องประสาน ผู้ปกครองให้รับทราบปัญหา และมีส่วนร่วมในการดูแลบุตรหลานให้อ่านเขียนได้ กำกับ ติดตาม นิเทศ

ช่วยเหลือครูในการแก้ปัญหาอ่านเขียนของนักเรียน พร้อมรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงาน ต่อสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่อง

จากการนำเสนอรายละเอียดของการบริหารโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน จะเห็นได้ว่าการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เป็นวาระแห่งชาติในการพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในทุกด้าน จากการพัฒนาตนเอง และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้จากการอ่าน จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องตอบสนองนโยบาย และร่วมขับเคลื่อนโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี จึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เพื่อส่งเสริมการอ่านของครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป

3. การดำเนินงานโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี

โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เป็นโครงการที่มุ่งกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจ อยากรู้ อยากอ่าน จนสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปใช้ประโยชน์ได้อย่างหลากหลาย สามารถนำการอ่าน เข้าไปอยู่ในกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตามศักยภาพ และจัดกิจกรรมการอ่าน เป็นกิจกรรมเสริมนอกเหนือเวลาเรียน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการอ่านอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืนเป็นนิสัย โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน อาจจัดในลักษณะเป็นรายบุคคล รายกลุ่ม หรือจัดให้กับผู้เรียนทุกคน โดยกำหนดระยะเวลาไว้อย่างชัดเจน เช่น กิจกรรมเทศการรักการอ่าน เน้นกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียน ผู้นำการอ่าน หรือนักเรียนที่สมัครใจ เผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร หรือแสดงออกทางด้านการพูด โดยแต่ละคน จะต้องอ่าน และค้นคว้าเรื่องจากแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด หรือจากภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาเล่าสรุปสั้น ๆ หลังทำกิจกรรมหน้าเสาธง หรือกิจกรรม One Book One Dormitory เน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นรายกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการอ่าน ตลอดจนเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ และสร้างภาวะการณืเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี กิจกรรมเสริมนี้จะต้องทำอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องจึงจะบังเกิดผลอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนการจัดโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี

การดำเนินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนสมเด็จพระปิยมหาราชรมณียเขต จังหวัดกาญจนบุรี เป็นภารกิจหลักของโรงเรียนที่ต้องส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เกิดขึ้นในโรงเรียน ทั้งนี้ เพราะการอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองให้สามารถเรียนรู้ได้ สื่อสารได้ และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ ซึ่งนับว่าเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ในปัจจุบัน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

3.1 ชั้นเตรียมงาน

โรงเรียนมีการประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และนักเรียน เพื่อวางแผนการจัดทำโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียน โดยอภิปรายให้เห็นถึงความสำคัญจำเป็นของการอ่าน เมื่อทุกฝ่ายเห็นความสำคัญจำเป็นดังกล่าวแล้ว จึงดำเนินการดังนี้

3.1.1 แต่งตั้งคณะทำงาน ซึ่งประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน เขียนโครงการ และทำหน้าที่ดำเนินการตามโครงการ/ กิจกรรมให้ส่งผลต่อการปฏิบัติจริงของนักเรียน เช่น อาจมีการบันทึกกิจกรรม กำหนดรางวัล สื่อ อุปกรณ์ การติดต่อกับผู้ปกครอง เป็นต้น

3.1.2 คณะทำงานพิจารณาปรับปรุงให้เป็นโครงการและกิจกรรมที่สมบูรณ์ กำหนดการ และสื่อต่าง ๆ ในโครงการต้องสามารถนำมาปฏิบัติได้ โดยไม่ต้องใช้เงิน ใช้เวลา และแรงงานมากเกินไป โดยครูผู้สอนสามารถนำกิจกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน ได้ตั้งแต่การเขียนแผนการสอน แผนกิจกรรม เป็นต้น

3.1.3 เตรียมสื่อ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมตามโครงการโดยการจัดหา คัดเลือก หรือบางครั้งจำเป็นต้องซื้อก็ควรพิจารณาตามสมควร ซึ่งไม่ควรเป็นสื่อ หรืออุปกรณ์ ที่มีราคาแพงเกินไป

3.1.4 กำหนดเกณฑ์ หรือกติกาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับความสามารถในการอ่านของนักเรียน

3.1.5 กำหนดวิธีประเมินผล เช่น สร้างแบบบันทึกการอ่าน ให้เล่าเรื่อง ตอบคำถาม ให้อาสาสมัครช่วยประเมินผล

3.2 ชั้นประชาสัมพันธ์โครงการ

การประชาสัมพันธ์เป็นความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะช่วยให้ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โรงเรียนจึงได้ดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 ปิดประกาศในห้องเรียน ประกาศเสียงตามสาย ประกาศในวารสาร โรงเรียน เขียนจดหมาย ส่งผู้ปกครอง

3.2.2 ให้ครู และนักเรียนที่อยู่ในคณะกรรมการมีเวลาชี้แจงโครงการในห้องเรียน ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น การรับสมัครสมาชิกชมรม การเลือกหนังสือที่จะอ่าน การกรอกแบบบันทึก แหล่งที่จะอ่านหนังสือ เป็นต้น

3.2.3 โรงเรียนจัดกิจกรรมการณรงค์โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านทุกรูปแบบ มีทั้งเอกสาร การสื่อสาร การบรรยาย เสนอแนะ ประกาศ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการช่วยกระตุ้นให้ทุกคนตระหนักในความสำคัญของการอ่านมากขึ้น

3.3 ขั้นตอนการ

เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดเนื่องจากทุกกิจกรรมในโครงการควรจะได้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมสามารถนำเสนอภาพที่ชัดเจนของกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

3.3.1 การเตรียมกิจกรรม สื่ออุปกรณ์ และขั้นตอนการจัดกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ เพื่อความพร้อมของการจัดกิจกรรม

3.3.2 การปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมให้ครอบคลุม ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน หรือสัมพันธ์กันทั้ง 4 ทักษะ

3.3.3 จัดกิจกรรมปรับภูมิทัศน์ห้องสมุด เพื่อปรับปรุง พัฒนา และสร้างบรรยากาศในการเข้ารับบริการของนักเรียน ให้มีความพร้อมในเรื่องของกายภาพ และความพร้อมของหนังสือและสื่อต่าง ๆ

3.3.4 จัดกิจกรรมเทศกาลรักการอ่าน ผ่านการเล่าจากที่นักเรียนได้อ่านหรือศึกษา ให้เพื่อนนักเรียนฟังในช่วงทำกิจกรรมหน้าเสาธงตอนเช้า หรือหลังเลิกเรียน และมีการบันทึกการอ่าน หรือได้นำเสนอการบันทึกการอ่านต่อเพื่อนนักเรียน

3.3.5 จัดกิจกรรมสัปดาห์ห้องสมุด เพื่อให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนหนังสือ ความรู้จากหนังสือ รวมถึงการเปิดโลกความรู้ที่มากกว่าในห้องสมุด

3.3.6 จัดกิจกรรม One Book One Dormitory เป็นการให้บริการยืมหนังสือของสมุดใน เรือนนอนตามระยะเวลาที่กำหนด ทั้ง 14 เรือนนอน

3.3.7 จัดกิจกรรม Back to Hogwarts เพื่อให้นักเรียนได้ยืมวรรณกรรมชื่อดังของโลกเรื่อง Harry Potter

3.3.8 จัดกิจกรรมรักการอ่านผ่านภาพยนตร์ โดยหาภาพยนตร์ที่สอดคล้องกับหนังสือที่นักเรียนอ่านนำมาให้นักเรียนได้รับชม และวิพากษ์วิจารณ์ภาพยนตร์ร่วมกัน

3.3.9 จัดกิจกรรมหนังสือเล่มเล็กส่งเสริมการอ่าน ส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจนำมาออกแบบ สร้างสรรค์เป็นรูปเล่มที่มีความสวยงาม น่าสนใจ

3.3.10 การพัฒนางานของนักเรียนจากการปฏิบัติกิจกรรม นักเรียนจะวางแผนการจัดเก็บ สะสมผลงาน คัดเลือกงาน ปรับเรียบผลงาน และเสนอผลงานในรูปแบบการใช้เพิ่มสะสมผลงาน

3.3.11 การประยุกต์การจัด โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านให้เหมาะสมกับโรงเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่ของคณะทำงานจะต้องหาแนวทางพัฒนา ปรับปรุง กิจกรรมให้สัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น

3.4 ขั้นตอนติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน

การติดตาม ตรวจสอบ เป็นขั้นตอนที่สำคัญของโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ที่โรงเรียน ได้ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามโครงการของโรงเรียน ดังนี้

3.4.1 ความก้าวหน้าในการอ่านของนักเรียน ประเมินได้จากจำนวนหนังสือที่อ่าน และแบบบันทึกการอ่าน ซึ่งจะแสดงว่านักเรียนมีการพัฒนาการอ่านเพียงใด มีความสามารถเพิ่มขึ้นหรือไม่ รวมทั้งการนำความรู้ที่ได้รับจากการอ่านไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

3.4.2 การจัดกิจกรรมตาม โครงการของ โรงเรียน ซึ่งประเมินได้จากร่องรอยหลักฐาน การจัดกิจกรรมตามสภาพที่แท้จริง ได้ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความก้าวหน้าในการอ่าน รักการอ่าน เพียงใด โดยใช้แบบสำรวจแบบประเมินผลการดำเนินการ

3.5 ชั้นประเมินผลการดำเนินงาน

การประเมินผลการดำเนินงานเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า และผลสำเร็จของโครงการ

3.5.1 ตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการตลอดจนการพิจารณาถึงผลสำเร็จว่ามีมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น เป็นกระบวนการที่บ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการ

3.5.2 ประเมินผลเพื่อนำผลสำเร็จที่ได้จากการประเมินมาสรุป รายงานผล และหากพบปัญหา อุปสรรค ควรมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุง หรือพัฒนาโครงการในปีถัดไป

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

วัฒนา เพ็ชรวงศ์ (2542: 19) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึก หรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับค่านิยม และประสบการณ์ที่ได้รับ

สมยศ นาวิการ (2544: 39) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความสุขของบุคคลแต่ละหน่วย ซึ่งอาจเป็นความรู้สึกในทางบวก ทางเป็นกลาง หรือทางลบ ความรู้สึกเหล่านี้มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ กล่าวคือ หากความรู้สึกโน้มเอียงไปในทางบวกการปฏิบัติหน้าที่จะมีประสิทธิภาพสูงสุด แต่หากความรู้สึกโน้มเอียงไปในทางลบการปฏิบัติหน้าที่จะมีประสิทธิภาพต่ำ

ฟ้ามู่ย สุกันศีล (2548: 25) กล่าวว่า ความพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือทัศนคติที่ดีของบุคคล ซึ่งมักเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนต้องการ จึงเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น ตรงกันข้าม หากความต้องการของตนไม่ได้รับการตอบสนอง ความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น จากความหมายดังกล่าวของนักวิชาการ พอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจ จะทำให้บุคคลเกิดความสบายใจ หรือสนองความต้องการ ทำให้เกิดความสุขเป็นผลดีต่อการปฏิบัติงาน และการเรียนการสอน

ราชบัณฑิตยสถาน (2552: 455) กล่าวว่า ความพอใจ หมายถึง สมใจ ชอบใจ เหมาะ และความพึงใจ หมายถึง พอใจ ชอบใจ

มอร์ส (Morse, 1955: 27) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถลดความเครียดของผู้ที่ทำงานให้ลดน้อยลง ถ้าเกิดความเครียดมากจะไม่พอใจในการทำงาน และความเครียดนั้นมีผลมาจากความต้องการของมนุษย์ เมื่อมนุษย์มีความต้องการมากจะเกิดปฏิกิริยาเรียกร้องหาวิธีตอบสนองความเครียดก็จะลดน้อยลง หรือหมดไป ความพึงพอใจก็จะมากขึ้น

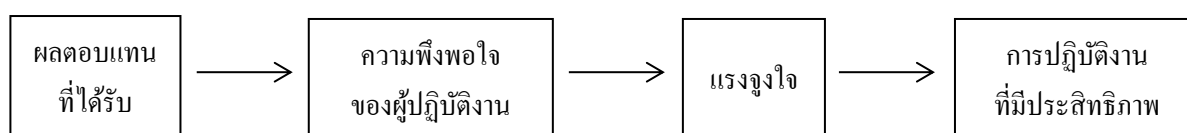
กู๊ด (Good, 1973: 320) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า หมายถึง สภาพคุณภาพ หรือระดับความพึงพอใจ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจต่าง ๆ และทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งนั้น ๆ

สรุปความหมายของความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือทัศนคติที่ดีของครูผู้สอน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งเกิดจากการได้รับการตอบสนองตามที่ตนต้องการ จากการดำเนินงาน หรือผลผลิตของการดำเนินงาน

4.2 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ

ปัจจัยในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนทำงานที่ได้รับมอบหมาย หรือต้องการปฏิบัติให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของครูผู้สอน ซึ่งในสภาพปัจจุบันเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกหรือให้คำแนะนำปรึกษา จึงต้องคำนึงถึงความพึงพอใจในการเรียนรู้ การทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้ หรือการปฏิบัติงานมีแนวคิดพื้นฐานที่ต่างกัน 2 ลักษณะ คือ (รัชวลี วรวิฒิ, 2548: 21)

4.2.1 ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน การตอบสนองความต้องการผู้ปฏิบัติงาน จนเกิดความพึงพอใจจะทำให้เกิดแรงจูงใจในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานที่สูงกว่าผู้ไม่ได้รับการตอบสนองที่สนองตามแนวคิด

4.2.2 ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจและผลการปฏิบัติงานจะถูกเชื่อมโยงด้วยปัจจัยอื่น ๆ ผลการปฏิบัติงานที่ดีจะนำไปสู่ผลตอบแทนที่เหมาะสม ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การตอบสนองความพึงพอใจ ผลการปฏิบัติงานย่อมได้รับการตอบสนองในรูปแบบของรางวัล หรือผลตอบแทน โดยผ่านการรับรู้เกี่ยวกับความยุติธรรมของผลตอบแทน ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณของผลตอบแทนที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับ นั่นคือปัจจัยความพึงพอใจในการทำงานจะถูกกำหนดโดยความแตกต่างระหว่างผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจริง และการรับรู้เรื่องเกี่ยวกับความยุติธรรมของผู้ตอบแทนที่รับรู้แล้วความพึงพอใจย่อมเกิดขึ้น

สรุปปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจนำไปสู่การปฏิบัติงาน ผลของการปฏิบัติงานนำไปสู่ความพึงพอใจ

4.3 ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

ทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslows general theory of human motivation)

มาสโลว์ (Maslow, 1943: 3) กล่าวถึงทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นสมมติฐานอยู่ 2 ประการคือ

1. มนุษย์มีความต้องการอยู่ตลอดเวลาตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่ ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมนั้นอีกต่อไป ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองเท่านั้นที่จะมีอิทธิพลในการจูงใจ

2. ความต้องการของคุณมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับความสำคัญ ในเมื่อความต้องการขั้นต่ำได้รับการตอบสนองแล้วความต้องการขั้นสูงก็จะตามมา มาสโลว์ได้แบ่งความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Human basic needs) แบ่งออกเป็น 5 ขั้น ซึ่งความต้องการขั้นแรกจะต้องได้รับการตอบสนองก่อนจึงสามารถตอบสนองความต้องการขั้นต่อไปได้ โดยแบ่งความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

2.1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานที่เป็นความจำเป็นต่อการอยู่รอดของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัยเครื่องนุ่งห่ม การรักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกาย จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ก็ต่อเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนองเลยในด้านนี้

2.2 ความต้องการความปลอดภัย หรือความมั่นคง (Security or Safety Needs) ถ้าหากความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองพอสมควรแล้ว มนุษย์ก็จะมีความต้องการในขั้นต่อไปที่สูงขึ้น ความต้องการทางด้านความปลอดภัย หรือความมั่นคง ซึ่งความต้องการทางด้านนี้จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกป้อง เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับร่างกาย และความต้องการความมั่นคง ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความไว้วางใจ ตลอดจนความปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมที่อันตราย

2.3 ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belongingness Needs) ภายหลังจากที่ได้รับการตอบสนองใน 2 ขั้นดังกล่าวแล้ว จะมีความต้องการสูงขึ้น คือ ความต้องการทางด้านสังคม จะเริ่มเป็นสิ่งที่จูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ความต้องการทางด้านนี้จะเป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน และการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมเสมอ

2.4 ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นในสังคม (Esteem or Status Needs) ความต้องการขั้นต่อมาจะเป็นความต้องการที่ประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คือความมั่นใจในตนเองในเรื่องความสามารถ ความรู้ และความสำคัญในตนเอง รวมทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรือต้องการที่จะให้บุคคลอื่นยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน

2.5 ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization or Self Realization) ลำดับขั้นตอนความต้องการที่สูงสุดของมนุษย์ คือ ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิต ตามความนึกคิดหรือความคาดหวัง ทะเยอทะยาน ใฝ่ฝันที่จะได้รับผลสำเร็จในสิ่งอันสูงส่งในทัศนะของตนภายหลังจากที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้ง 4 ขั้นอย่างครบถ้วนแล้ว ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดขึ้น และมักเป็นความต้องการที่เป็นอิสระ เพราะแต่ละคนซึ่งต่างมีความนึกคิด ใฝ่ฝันที่อยากได้รับผลสำเร็จในสิ่งที่สุดในทัศนะของตน

4.4 แรงจูงใจให้เกิดความพึงพอใจ

สก๊อตต์ (Scott, 1970: 124 อ้างอิงจาก ศุภสิริ โสมาเกตู, 2544: 495) ได้เสนอแนวคิดในเรื่องการจูงใจให้เกิดความพึงพอใจต่อการทำงานที่จะให้ผลเชิงปฏิบัติ ซึ่งมีลักษณะดังนี้

1. งานควรมีส่วนสัมพันธ์กับความปรารถนาส่วนตัวงานนั้นจะมีความหมายสำหรับผู้ทำงาน
2. งานนั้นต้องมีการวางแผน และวัดความสำเร็จได้ โดยใช้ระบบการทำงาน และการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ได้ผลในการสร้างแรงจูงใจภายในเป้าหมายของงานจะต้องมีลักษณะดังนี้

- 3.1 คนทำงานมีส่วนในการตั้งเป้าหมาย

- 3.2 ผู้ปฏิบัติ ได้รับทราบผลสำเร็จในการทำงานโดยตรง

- 3.3 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้เมื่อนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน นักเรียนจะมีส่วนในการเลือกเรียนตามความสนใจ และมีโอกาสร่วมกันตั้งจุดประสงค์หรือความมุ่งหมายในการทำกิจกรรม ได้เลือกวิธีแสวงหาความรู้ด้วยวิธีที่ผู้เรียนถนัด และสามารถค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง

4.5 การวัดความพึงพอใจ

อารี พันธุ์ณี (2546: 145) วัดความพึงพอใจ สามารถกระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การใช้แบบสอบถามโดยผู้สอบถามจะออกแบบสอบถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็นซึ่งสามารถทำได้ในลักษณะที่กำหนดคำตอบให้เลือก หรือตอบคำถามอิสระ คำถามดังกล่าวอาจถามความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการ การควบคุมงาน และเงื่อนไขต่าง ๆ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์เป็นวิธีวัดความพึงพอใจทางตรงทางหนึ่ง ซึ่งต้องอาศัยเทคนิคและวิธีการที่ดีจึงจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงได้

3. การสังเกตเป็นวิธีการวัดความพึงพอใจโดยสังเกตพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมายไม่ว่าจะแสดงออกจากการพูด กิริยาท่าทาง วิธีนี้จะต้องอาศัยการกระทำอย่างจริงจัง และการสังเกตอย่างมีระเบียบแบบแผน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นฤมล พรหมมาก (2553: 77) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมการรักการอ่านของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการรักการอ่านของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และนักเรียน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านกระบวนการปฏิบัติ ระหว่างดำเนินงานของโครงการ (Process) และด้านผลผลิตของโครงการ (Outcome) ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยพื้นฐานด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการส่งเสริมการรักการอ่านของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบ พบว่า ด้านความพร้อม และทรัพยากรของโครงการอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านวัตถุประสงค์ของโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความต้องการจำเป็นของโครงการ อยู่ในระดับมาก และด้านความเป็นไปได้ของโครงการ อยู่ในระดับมาก กระบวนการปฏิบัติงานระหว่างดำเนินโครงการส่งเสริมการรักการอ่านของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า การสำรวจปัญหาด้านการอ่านของนักเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้เข้าร่วมการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านกับหน่วยงานอื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านผลผลิตของโครงการส่งเสริมการรักการอ่านของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารและครู มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมของโครงการส่งเสริมการรักการอ่าน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ นักเรียนได้รับการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านอย่างหลากหลาย อยู่ในระดับมาก สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อยู่ในระดับมาก

จันทร์มณี แดงอ่ำ (2554: 82) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมการอ่านกับชาวฟ้าขาว โรงเรียนวัดโบสถ์ศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความพร้อมด้านปัจจัยเบื้องต้นของการดำเนินโครงการ 2) ประเมินกระบวนการดำเนินโครงการ และ 3) ประเมินผลผลิตของการดำเนินโครงการส่งเสริมการอ่านกับชาวฟ้าขาว โรงเรียนวัดโบสถ์ศึกษา จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนวัดโบสถ์ศึกษา 2 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ 6 คน ครูผู้สอน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง และนักเรียน 230 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเน่ รวมกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม 2 ฉบับ และแบบบันทึกข้อมูล 1 ฉบับ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

แบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร และครู มีค่าดัชนีความสอดคล้องด้านปัจจัยเบื้องต้น เท่ากับ 1.00 ด้านกระบวนการ เท่ากับ 1.00 ค่าความเที่ยงด้านปัจจัยเบื้องต้น เท่ากับ .81 ด้านกระบวนการ เท่ากับ .86 แบบสอบถามสำหรับนักเรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความเที่ยง เท่ากับ .83 ผลการประเมิน โครงการส่งเสริมการอ่านกับชาวฟ้าขาว พบว่า 1) ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการมีความพร้อมระดับดี ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกกิจกรรม 2) กระบวนการดำเนินโครงการ ได้แก่ การปฏิบัติงานตามขั้นตอนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของครู และนักเรียน การนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การจัดกิจกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน และ 3) ผลผลิตของโครงการด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดโครงการส่งเสริมการอ่านกับชาวฟ้าขาว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนการประเมินการมีนิสัยรักการอ่านของนักเรียนพบว่า ในภาพรวม มีผลการประเมินร้อยละ 95.65 ผ่านเกณฑ์

ศุภชัย สระพรหม (2554: 68) ได้ทำการประเมินโครงการรักการอ่าน โรงเรียนบ้านเจียรดับ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินปัจจัยเบื้องต้นของโครงการรักการอ่านโรงเรียนบ้านเจียรดับ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 2) ประเมินกระบวนการดำเนินการของโครงการรักการอ่านโรงเรียนบ้านเจียรดับ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร 3) ประเมินผลผลิตของโครงการรักการอ่านโรงเรียนบ้านเจียรดับ สำนักงานเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ผลการประเมิน พบว่า ปัจจัยเบื้องต้น พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความคิดเห็นโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และผลการสำรวจข้อมูล พบว่า โครงการมีวัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ด้านกระบวนการดำเนินการ พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความคิดเห็น โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก และด้านผลผลิต พบว่า ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความคิดเห็น โดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ผลการสำรวจข้อมูล พบว่า นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในระดับดีมาก นักเรียนรักการอ่านในระดับดี สถิติการใช้ห้องสมุดและการยืมหนังสือผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ผลการประเมินทั้ง 3 ด้าน ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

จันจิรา คุณนท์ (2555: 75) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียนต้นแบบส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียนต้นแบบส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปปี้ (CIPP Model) และ 2) เพื่อศึกษาผลการประเมินโครงการที่มีผลงานดีเด่นในการปฏิบัติงาน (Best Practice) ตามโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียนต้นแบบส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี ผลการประเมิน พบว่า ผลประเมิน โครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในโรงเรียนต้นแบบส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบริบท อยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด

และด้านผลผลิต อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ด้านความสำคัญของการอ่าน ด้านพฤติกรรมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ด้านการใช้ห้องสมุด และด้านผลจากการอ่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการประเมินนิสัยรักการอ่านของนักเรียน ในความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียน อยู่ในระดับมาก โรงเรียนต้นแบบส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กาญจนบุรี มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ได้แก่ โรงเรียนบ้านเจ้าเพชร

สุชัยมา เพ็ชรเจริญ (2555: 82) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ โดยใช้รูปแบบจำลองชิป(CIPP MODEL) มีจุดมุ่งหมายเพื่อประเมินด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการดำเนินงาน และผลผลิตของโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ผลการประเมิน พบว่า ผลการประเมินโครงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านด้านบริบท ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านผลผลิตภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

ศิริภรณ์ อรัญวาริ (2557: 81) ได้ทำการประเมินโครงการรักการอ่านของโรงเรียนชัชวาลย์วิทยา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุดรธานี ใน 4 ด้าน โดยใช้รูปแบบ CIPP Model คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ผลการประเมิน พบว่า ผลการประเมินโดยภาพรวมต่อโครงการรักการอ่านของโรงเรียนชัชวาลย์วิทยา ของผู้บริหารโรงเรียน คณะครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงที่สุดเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านผลผลิตของโครงการ รองลงมาคือ ด้านบริบทของโครงการ และด้านกระบวนการตามลำดับ โดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้า